

158. löggjafarþing 2026–2027.

Þingskjal x — x. mál.

Stjórnarfrumvarp.

Frumvarp til laga

um bókhald

Frá atvinnuvegaráðherra.

I. KAFLI

Gildissvið og ábyrgð.

1. gr.

Markmið.

Markmið laga þessara er að tryggja að bókhald veiti skýrar og áreiðanlegar upplýsingar um viðskipti og aðra ráðstöfun fjármuna bókhaldsskylds aðila, afkomu hans og efnahag. Bókhaldsfærslur og gögn skulu vera rekjanleg þannig að unnt sé að sannreyna þær upplýsingar sem bókhaldið hefur að geyma.

2. gr.

Gildissvið.

Bókhaldsskylda samkvæmt lögum þessum hvílir á eftirtöldum aðilum:

1. félögum og öðrum lögaðilum sem falla undir gildissvið laga um ársreikninga, nr. 3/2006,
2. hvers konar fyrirtækjum og stofnunum í eigu ríkis eða sveitarfélaga sem stunda atvinnurekstur,
3. þrotabúm og önnur bóm sem eru undir skiptum ef þau stunda atvinnurekstur;
4. hvers konar öðrum félögum, sjóðum og stofnunum sem stunda atvinnurekstur eða hafa á hendi fjáröflun eða fjárvörslu,
5. hverjum þeim einstaklingi sem stundar rekstur eða sjálfstæða starfsemi.

Lögin gilda jafnframt um atvinnustarfsemi sem stunduð er hér á landi af félögum eða lögaðilum með lögheimili erlendis.

Sé aðili úrskurðaður gjaldþrota, eða fari í slitameðferð, fellur bókhaldsskyldan ekki sjálfkrafa niður samkvæmt lögum þessum heldur hvílir hún á búinu allt þar til skiptum er lokið og endanlegt uppgjör hefur farið fram.

3. gr.

Skilgreiningar.

Í lögum þessum merkir:

1. *Aðalbók*: Í aðalbók skal koma fram staða hvers einstaks bókhaldsreiknings í lok hvers bókhaldstímabils í samræmi við hreyfingalista eða dagbók í handfærðu bókhaldi. Samtölur aðalbókar skulu hverju sinni innifela allar færslur sem fram að því hafa verið gerðar á reikningsárinu.

2. *Áreiðanleiki*: Skjal telst áreiðanlegt ef hægt er með skilvirkum hætti að staðfesta að gögn þess hafa ekki breyst frá útgáfu þess, sbr. 15. gr., þó svo að formi þess hafi verið breytt, t.d. með vörpun.
3. *Bókhaldsgögn*: Gögn, skjöl og aðrar upplýsingar, á hvaða formi sem er, sem liggja til grundvallar færslum í bókhaldi eða eru nauðsynleg til að sannreyna þær, þar á meðal afstemmingar, skýringar og ytri og innri frumgögn.
4. *Fjárhagsbókhald*: Færsluskrá (dagbók), hreyfingalisti og aðalbók eða prófjöfnuður nefnast einu nafni fjárhagsbókhald.
5. *Frumrit*: Skjal getur talist frumrit ef hægt er að sýna fram á rekjanleika og áreiðanleika þess.
6. *Gagnavinnskruki*: Ein eða fleiri tölvur, fylgitæki og hugbúnaður sem notuð eru til skipulagðra aðgerða á gögnum.
7. *Góð bókhaldsvenja*: Viðurkennd og fagleg framkvæmd við færslu, skjölun, flokkun, afstemmingu, varðveislu og framsetningu bókhalds sem tryggir að unnt sé að rekja og sannreyna viðskipti og önnur færslutílefni með skýrum, aðgengilegum og áreiðanlegum hætti og gefur glögga mynd af afkomu, efnahag og breytingum á handbæru fé.
8. *Gögn*: Sundurliðaðar upplýsingar sem skráðar eru í gagnavinnskruki, handvirkt eða sjálfvirkt, þannig að þær myndi færslu. Sem dæmi um gögn eru lýsing seldrar vöru, magn og verð, samtölur reikninga og fleira.
9. *Innri frumgögn*: Gögn sem verða til hjá hinum bókhaldsskylda sjálfum, svo sem samrit reikninga, afreikninga, greiðsluseðla, gíróseðla, greiðslukvittana, samninga eða skeyta, svo og öll önnur gögn sem gerð eru til að skrá hreyfingar eða millifærslur innan bókhaldsins sjálfs.
10. *Læsileg gögn*: Gögn eru læsileg ef þau eru birt þannig að einstaklingur geti lesið þau og skilið.
11. *Rafræn bókhaldsgögn*: Bókhaldsgögn eru gögn með formfastri uppbyggingu þannig að þau séu lesanleg af tölvukerfum.
12. *Rafrænt bókhald*: Bókhald sem fært er og varðveitt á rafrænu formi.
13. *Rafrænt bókhaldskruki*: Hugbúnaður og gagnavinnskruki sem notað er til að færa, vinna eða varðveita bókhald og bókhaldsgögn.
14. *Rafrænt skjal*: Safn samstæðra rafrænna gagna formuð samkvæmt ákveðnum stöðlum eða tækniforskrift sem mynda fylgiskjal í bókhaldi, svo sem rafrænn reikningur.
15. *Rekjanleiki*: Skjal telst rekjanlegt ef hægt er með skilvirkum hætti að rekja gögn þess til frumgagna með tilvísun til innri gagna í kerfum útgefanda.
16. *Tviliðá bókhald*: Bókhald þar sem hver færsla sýnir bæði ráðstöfun (debet) og uppruna (kredit) viðkomandi fjárhæðar þannig að upphæð beggja hliða sé jöfn.
17. *Ytri frumgögn*: Gögn frá þeim sem viðskipti eru gerð við, svo sem reikning, afreikning, greiðsluseðil, gíróseðil, greiðslukvittun, samning, skjöl, skeyti eða önnur jafngild frumgögn. Þessi gögn skulu bera með sér, eftir því sem við á, auðkenni útgefanda og viðtakanda og aðrar þær upplýsingar sem nauðsynlegar kunna að vera til þess að sannreyna megi viðskiptin.

4. gr.

Ábyrgð bókhaldsskylds aðila.

Bókhaldsskyldir aðilar skv. 2. gr. skulu haga bókhaldi sínu á skýran, rekjanlegan og aðgengilegan hátt. Þeir bera ábyrgð á að fært sé bókhald og saminn ársreikningur í samræmi við lög, reglugerðir og settar reikningsskilareglur.

5. gr.

Skyldur stjórnenda.

Stjórnendur og aðrir sem bera ábyrgð á starfsemi bókhaldsskylds aðila skv. 2. gr. skulu sjá til þess að ákvæðum laga þessara og reglugerða, settra samkvæmt þeim, sé fylgt.

6. gr.

Útvistun bókhaldsverkefna.

Feli stjórnendur eða aðrir ábyrgðarmenn skv. 5. gr. þriðja aðila að annast bókhald eða einstaka þætti þess, svo sem gerð, vinnslu, varðveislu eða miðlun bókhaldsgagna, að hluta eða öllu leyti, leysir það ekki hinn bókhaldsskylda undan ábyrgð samkvæmt lögum þessum. Sama gildir þegar sjálfvirkar lausnir eru notaðar við framkvæmd verkefnanna.

II. KAFLI

Bókhald.

7. gr.

Almenn ákvæði um bókhald.

Bókhaldi skal haga þannig að á skýran og aðgengilegan hátt megi rekja viðskipti og notkun fjármuna. Það skal veita sundurliðaðar upplýsingar um rekstur og efnahag þannig að meta megi tekjur og gjöld, eignir og skuldir.

Bókhald skal, með hliðsjón af umfangi rekstrar og eðli starfsemi, vera í samræmi við lög, reglugerðir, settar reikningsskilareglur og góða bókhaldsvenju eins og hún er á hverjum tíma.

Færslur og önnur gögn í bókhaldi skulu vera skýr og læsileg. Eigi má eyða eða gera á annan hátt ólæsilegt það sem eitt sinn hefur verið fært í bókhaldsbækur, þótt fyrst hafi verið misfært af vangá. Þurfi að gera breytingu á færslu skal það gert með annarri færslu, eða þannig að skýrt komi fram hverju var breytt, hvenær, hvernig og af hverjum.

Texti í bókhaldi skal vera á íslensku og fjárhæðir í íslenskum krónum. Texti ársreikninga skal vera á íslensku og upphæðir í íslenskum krónum. Séu ársreikningar þýddir á annað tungumál skal það tekið fram í skýringum að um sé að ræða þýðingu úr íslenskri útgáfu ársreikninga.

Þrátt fyrir 4. mgr. er félagi, skv. 1. mgr. 1. gr. laga um ársreikninga, sem hefur fengið heimild til að færa bókhaldsbækur í erlendum gjaldmiðli og semja ársreikning í þeim gjaldmiðli í samræmi við ákvæði 2. mgr. 7. gr. og 8. gr. laga um ársreikninga, heimilt að hafa texta bókhaldsbóka á íslensku eða ensku.

8. gr.

Tvíhliða bókhald.

Bókhaldsskyldir aðilar skulu færa tvíhliða bókhald nema þeir séu undanþegnir þeirri skyldu samkvæmt 9. gr.

9. gr.

Undanþága frá tvíhliða bókhaldi.

Undanþegin skyldu til að færa tvíhliða bókhald eru félög, sjóðir og stofnanir, sem stunda ekki atvinnurekstur ef tekjur þeirra eru eingöngu framlög sem innheimt eru hjá félagsaðilum og ganga til greiðslu á sameiginlegum útgjöldum.

Undanþegin skyldu til að færa tvíhliða bókhald eru þrotabú og önnur bú sem eru undir skiptum enda hafi þau ekki með höndum atvinnurekstur.

Ef aðili er skyldur til að halda tvíhliða bókhald, vegna einhvers þáttar starfsemi sinnar, skal það eiga við um allan atvinnurekstur hans.

Þeir bókhaldsskyldu aðilar, sem undanþegnir eru skyldu til að halda tvíhliða bókhald samkvæmt þessari grein, skulu færa þær bækur sem greinir 16. gr.

10. gr.

Samrekstur.

Þegar tveir eða fleiri bókhaldsskyldir aðilar standa saman að afmörkuðum rekstri í tengslum við eigin atvinnurekstur eða sjálfstæða starfsemi, er þeim heimilt að færa sameiginlegt bókhald um samreksturinn. Niðurstöður sameiginlega bókhaldsins skulu færðar sundurliðaðar á viðeigandi reikninga í bókhaldi hvers samrekstraraðila í réttu hlutfalli og í samræmi við ákvæði laga þessara, svo oft sem þurfa þykir.

11. gr.

Skipulag bókhalds.

Bókhald skal skipulagt með hliðsjón af umfangi, gerð og eðli starfseminnar, fjölda færslna og fjárhagslegu umfangi þeirra.

Skrifleg lýsing á skipulagi og uppbyggingu bókhalds skal liggja fyrir og taka mið af umfangi og flækjustigi starfseminnar. Lýsingin skal meðal annars taka til bókhaldskerfa, tengsla þeirra við önnur kerfi, sjálfvirkar vinnslu, reikningsskipanar og tekjuskráningar.

Bókhald skal skipulagt þannig að auðvelt sé að rekja sig frá bókhaldsgögnum til færslna í bókhaldi og frá færslum til bókhaldsgagna og reikningsskila. Skipulag og stjórnun bókhalds skal jafnframt miða að öruggri varðveislu bókhaldsgagna og fullnægjandi innra eftirliti. Með innra eftirliti er m.a. átt við verklagsreglur þar sem kveðið er á um meðferð skjala og ábyrgðar- og verkaskiptingu og haft er að markmiði að tryggja áreiðanlegt bókhald, örugga meðferð og vörslu fjármuna og að ekki hljóti tjón af villum, mistökum eða misnotkun.

Bókhaldsskyldir aðilar skv. 2. gr. sem jafnframt falla undir lög um ársreikninga nr. 3/2006 skulu færa bókhald sitt í rafrænu bókhaldskerfi. Þó eru félög, sem falla undir stærðarmörk örfélaga, skv. a. lið 2. gr. laga um ársreikninga, undanskilin skyldu til að færa bókhald sitt í rafrænu bókhaldskerfi.

Ráðherra er heimilt að setja reglugerð með nánari ákvæðum um kröfur sem bókhaldskerfi þurfa að uppfylla.

12. gr.

Færsla bókhalds.

Í bókhaldi skal færa viðskipti jafnskipt og þau fara fram enda sé það í samræmi við góða bókhaldsvenju. Önnur atvik skulu skráð svo fljótt sem unnt er eftir að þau eiga sér stað. Sé vegna fjölda viðskipta eða smáðar einstakra viðskipta ekki unnt eða hagkvæmt að skrá hver einstök viðskipti jafnóðum er heimilt að færa samanlagðar daglegar tekjur eða gjöld á grundvelli dagbóka, sjóðsuppgjöra eða annarra sambærilegra gagna, enda sé rekjanleiki og áreiðanleiki tryggður.

Færslur í bókhaldi skulu vera rekjanlegar og sannreynanlegar, endurspegla rétta tímaröð og gefa áreiðanlega mynd af þeim viðskiptum eða atvikum sem þeim er ætlað að lýsa. Þær skulu studdar fylgiskjölum eða öðrum frumgögnum sem vísað er til með einkvæmu auðkenni.

Bókhaldsgögn sem liggja til grundvallar færslu skulu vísa til viðeigandi frumgagna og innihalda þær upplýsingar sem nauðsynlegar eru til að sannreyna viðskiptin eða önnur atvik, svo sem dagsetningu, fjárhæðir, aðila, efni og einkvæmt auðkenni.

Ef bókhald er ekki fært í rafrænu bókhaldskerfi skulu fylgiskjöl geymd í samfelldri töluröð.

Bókhaldsskyldur aðili skal tryggja rekjanleika allra færslna í bókhaldi þannig að hægt sé að sannreyna þær upplýsingar sem þar koma fram.

Gögn teljast vera færð í bókhald viðkomandi aðila þegar færsla þeirra hefur áhrif á niðurstöðu bókhaldslykla í bókhaldinu.

13. gr.

Bókhaldsbækur og reikningsskipan.

Bókhald skal fært á varanlegan hátt.

Úr bókhaldi skal að lágmarki vera hægt að kalla fram:

1. Færsluskrá þar sem allar færslur koma fram í færsluröð.
2. Hreyfingalista þar sem allar færslur hafa verið flokkaðar á viðeigandi bókhaldsreikninga.

3. Aðalbók eða prófjöfnuð þar sem fram kemur staða hvers einstaks bókhaldslykils.

Að jafnaði skal haga reikningaskipan í bókhaldinu þannig að færðir séu hreinir eigna- og skulda-, gjalda- og teknareikningar. Færa skal þá reikninga í bókhaldinu sem nauðsynlegt er til að eðlileg sundurliðun náist með tilliti til tegundar og stærðar starfseminnar.

Í stað sundurliðunar á skylda reikninga er heimilt að halda einn eða fáa reikninga í fjárhagsbókhaldinu en sundurliða þá í sérstöku undirkerfi. Slík undirkerfi skulu tengjast fjárhagsbókhaldinu á skýran og öruggan hátt um tiltekna reikninga sem eru ekki nýttir í öðrum tilgangi. Færslur, sem eiga uppruna sinn í slíkum undirkerfum, skulu færast í sérstaka dagbók og berast til fjárhagsbókhalds með reglubundnum og öruggum hætti. Við færslu í undirkerfi skal ætíð vísað til grunnagna.

14. gr.

Bókhaldsgögn.

Bókhaldsgögn og sérhver færsla í bókhaldi skulu vera rekjanleg og áreiðanleg og þannig úr garði gerð að þau veiti nægar upplýsingar um réttmæti færslna í bókhaldi. Ytri og innri frumgögn skulu hafa að geyma upplýsingar sem nægja til rétttrar skráningar og sannprófunar færslunnar.

Bókhaldsgögn skulu bera með sér:

1. Einkvæmt auðkenni svo sem númer fylgiskjals.
2. Auðkenni útgefanda, stofnanda eða þess sem gagnað verður til hjá.

3. Auðkenni viðtakanda.
4. Dagsetningu útgáfu, stofnunar eða móttöku og ef við á tímasetningu.
5. Skýra lýsingu á viðskiptum eða atviki sem gagnað varðar.
6. Fjárhæð, mynt og þegar við á, magn, einingu eða aðrar mælistærðir.
7. Allar þær upplýsingar sem nauðsynlegar eru til að tengja gagnað við viðeigandi færslu, undirkerfi, gagnaflutning milli kerfa og eftir atvikum við sundurliðanir eða uppgjör.
8. Upplýsingar um breytingar eða leiðréttingar sem gerðar hafa verið á skjalinu, ef við á.
9. Ef um rafrænt bókhaldsgagn er að ræða, upplýsingar sem gera það kleift að sannreyna uppruna þess, breytingarsögu og tengsl við viðeigandi færslur og kerfisvinnslur.
10. Upplýsingar um staðfestingu eða samþykki, eftir því sem við á.
11. Tilvísun til undirliggjandi samnings, pöntunar, afhendingar, greiðslu eða annarra fylgiskjala, eftir því sem við á.

Óheimilt er að haga gerð, móttöku, skráningu, vinnslu eða tengingum bókhaldsgagna með þeim hætti að uppruni þeirra, efni, breytingarsaga eða tengsl við einstakar færslur verði óljós eða ósannreynanlegar.

Ávallt skal vera unnt að kalla fram þau skjöl sem liggja til grundvallar færslum í bókhaldi á varðveislutíma bókhaldsgagna.

Ráðherra er heimilt að setja reglugerð um nánara innihald bókhaldsgagna samkvæmt þessari grein.

15. gr.

Áreiðanleiki og rekjanleiki.

Skjöl sem liggja til grundvallar færslu í bókhaldi skulu uppfylla kröfur um áreiðanleika og rekjanleika, hvort sem uppruni þeirra er hjá hinum bókhaldsskylda eða hjá öðrum.

Skjal sem frumgagn í bókhaldi viðtakanda telst rekjanlegt ef hægt er með skilvirkum hætti að rekja gögn þess til frumgagna með tilvísun til innri gagna í kerfum útgefanda. Skjal sem frumgagn í bókhaldi viðtakanda telst áreiðanlegt ef hægt er með skilvirkum hætti að staðfesta að gögn þess hafa ekki breyst frá útgáfu þess, þó svo að formi þess hafi verið breytt.

Sé um að ræða rafrænt skjal sem liggur til grundvallar viðskiptum, þegar bókhaldsskyldan hvílir eingöngu á seljanda vöru og þjónustu, telst það vera innra frumgagn. Slíkt rafrænt skjal skal uppfylla sömu kröfur og önnur bókhaldsgögn samkvæmt 14. gr.

Bókhaldsskyldur aðili getur ákveðið á hvaða hátt hann tryggir rekjanleika og áreiðanleika rafrænna skjala og getur nýtt til þess tæknilegar leiðir svo sem gagnadagbækur og rafrænar undirskriftir, eða bókhaldslegt verklag sem samræmist góðri bókhaldsvenju.

16. gr.

Bókhald undanskilið tvíhliða bókhaldi.

Þeir sem undanþegnir eru skyldu til að færa tvíhliða bókhald samkvæmt 9. gr. skulu halda skipulega og rekjanlega skrá yfir hreyfingar ársins á eignum, skuldum, tekjum og gjöldum. Færslur skulu flokkaðar eftir tegundum og studdar viðeigandi bókhaldsgögnum.

Sé tekið við reiðufé eða greitt með reiðufé skal halda sérstaka rekjanlega skrá yfir innborganir og útborganir. Hver greiðsla skal færð sérstaklega en heimilt er að færa samanlagðar daglegar tekjur sem greiddar eru í reiðufé í einu lagi. Ekki er skylt að halda sérstaka sjóðsskrá ef allar inn- og útborganir fara um bankareikning eða annað jafnöruggt og rekjanlegt skráningarkerfi er notað.

Unnt skal vera að rekja niðurstöður skráningar samkvæmt þessari grein til ársreiknings.

17. gr.

Rafræn skjöl.

Rafrænt skjal telst frumgagn í bókhaldi ef það uppfyllir kröfur 14. og 15. gr. laga þessara.

Rafrænt ytra frumgagn í bókhaldi viðtakanda er það rafræna skjal sem honum berst frá útgefanda eða fyrir hans hönd. Þegar um rafrænan reikning er að ræða telst það skjal frumrit reikningsins.

Verði rafrænu skjali varpað úr einu skráarsniði yfir í annað telst sú útgáfa, sem verður til við formbreytinguna, innra frumgagn þess bókhaldsskylda aðila sem formbreytingin er unnin fyrir. Varðveita skal skjalið sem barst sem ytra frumgagn og formbreytingin má ekki raska rekjanleika eða áreiðanleika þess.

Á varðveislutíma skal ávallt vera unnt að kalla fram rafræn skjöl sem liggja til grundvallar færslum í bókhaldi og birta þau á læsilegan hátt.

18. gr.

Afhending rafrænna skjala.

Sé ekki mælt fyrir um annað í lögum eða reglum settum af ráðherra þá teljast skeyti afhent viðtakanda ef þau berast honum á því formi og með þeim gagnaflutnings máta, sem hann hefur samið um eða einhliða lýst og uppfyllir kröfur laga og reglugerða um áreiðanleika og rekjanleika.

Skeyti sem sent er á formi eða með gagnaflutningum, sem viðtakandi hefur ekki samþykkt, telst þá ekki afhent, nema lög eða reglugerðir settum samkvæmt þeim mæla fyrir um annað

19. gr.

Aðgengi og varðveisla bókhaldsgagna.

Bókhald og bókhaldsgögn skulu varðveitt á tryggan og öruggan hátt í sjö ár frá lokum viðkomandi reikningsárs. Á varðveislutímanum skal tryggja læsileika og aðgengi gagnanna, svo og áreiðanleika þeirra og rekjanleika.

Taka skal öryggisafrit reglulega af rafrænu bókhaldi og öllum rafrænum fylgiskjölum þess svo og gagnasafnskerfi samkvæmt viðurkenndum verklagsreglum og í samræmi við umfang og eðli starfseminnar. Verklagsreglur þessar skulu liggja fyrir í gögnum bókhaldsins.

Öryggisafritin skulu varðveitt á tryggan og öruggan hátt, aðskilin frá þeim gögnum sem þau taka til. Reglulega skal sannreyna að unnt sé að endurheimta gögn úr öryggisafritum.

Að loknu reikningsári skal taka að minnsta kosti eitt heildarafrit af öllum gagnaskráum sem varða bókhaldið og skal það geymt á öruggum stað aðskilið frá bókhaldinu og bókhaldsgögnum.

Ársreikning skal varðveita í 25 ár frá lokum þess reikningsárs sem hann tekur til.

Bókhaldsskyldur aðili skal án tafar veita stjórnvöldum aðgang að bókhaldi og bókhaldsgögnum að því marki sem nauðsynlegt er vegna eftirlits þeirra. Skal vera unnt að skoða gögnin og afrita þau á nothæfu formi. Færslur í bókhaldi og rafræn bókhaldsgögn skulu afhent eða afrituð þannig að samhengi milli færslna og þeirra gagna sem þær byggjast á sé skýrt.

Sé bókhald eða bókhaldsgögn varðveitt eða bókhaldskerfi rekið hjá þriðja aðila breytir það ekki skyldum eða ábyrgð hins bókhaldsskylda samkvæmt þessari grein. Bókhaldsskyldur aðili skal tryggja að vistun eða rekstur hjá þriðja aðila hindri ekki varðveislu, aðgang, afhendingu eða afritun samkvæmt greininni. Honum skal jafnframt vera unnt að fá bókhald og bókhaldsgögn, ásamt nauðsynlegum upplýsingum um tengsl þeirra, afhent á nothæfu formi ef þjónustu lýkur eða þjónustuveitandi hættir starfsemi.

Hætti bókhaldsskyldur aðili starfsemi skal sá sem síðast bar ábyrgð á starfsemi hans tryggja áframhaldandi varðveislu bókhalds og bókhaldsgagna út varðveislutímann.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um framkvæmd þessarar greinar, þar á meðal um töku og varðveislu öryggisafrita og aðgang stjórnsvalda að rafrænum bókhaldsgögnum.

20. gr.

Aðgangur að bókhaldi og bókhaldsgögnum.

Endurskoðendur, skoðunarmenn og félagskjörnir skoðunarmenn skulu hafa aðgang að bókhaldi og bókhaldsgögnum að því marki sem nauðsynlegt er vegna starfa þeirra. Stjórnendur skulu sjá til þess að þeir fái þau gögn, upplýsingar og aðstoð sem nauðsynleg eru til að þeir geti rækt störf sín.

III. KAFLI

Ársreikningur.

21. gr.

Ársreikningur og reikningsár.

Bókhaldsskyldir aðilar skulu semja ársreikning fyrir hvert reikningsár samkvæmt lögum þessum, enda séu ekki gerðar strangari kröfur í öðrum lögum.

Reikningsárið skal vera tólf mánuðir og miðast við mánaðamót. Nýtt reikningsár hefst daginn eftir að fyrra reikningsári lýkur. Við upphaf eða lok starfsemi eða breytingu á reikningsári getur reikningsárið verið skemmra eða lengra, þó aldrei lengra en fimmtán mánuðir.

Reikningsári verður aðeins breytt ef sérstakar aðstæður gefa tilefni til. Gera skal grein fyrir breytingunni og ástæðum hennar í skýringum með ársreikningi.

22. gr.

Reikningsskilareglur.

Við samningu ársreiknings samkvæmt þessum kafla skal fylgja ákvæðum laga þessara og góðri reikningsskilavenju. Bókhaldsskyldum aðila er heimilt að beita settum reikningsskilareglum og skal þá gera grein fyrir því í skýringum.

Bókhaldsskyldum aðila sem fellur ekki undir önnur lög um samningu ársreiknings er heimilt að semja ársreikning samkvæmt lögum nr. 3/2006, um ársreikninga, í stað ákvæða þessa kafla. Velji hann þá leið skal ákvæðum þeirra laga fylgt í heild við samningu ársreikningsins. Gera skal grein fyrir því í skýringum með ársreikningi.

Heimild samkvæmt 2. mgr. tekur ekki til heimildar til að láta ríkisskattstjóra útbúa rekstrar- og efnahagsyfirlit á grundvelli skattframtals samkvæmt lögum um ársreikninga.

23. gr.

Framsetning ársreiknings.

Ársreikningur skal að lágmarki hafa að geyma rekstrarreikning, efnahagsreikning og skýringar eftir því sem við á. Ársreikningurinn skal mynda eina heild.

Rekstrarreikningur og efnahagsreikningur skulu settir upp með hliðstæðum hætti frá ári til árs nema sérstakar aðstæður gefi tilefni til annars. Sé framsetningu breytt skal gera grein fyrir breytingunni og ástæðum hennar í skýringum.

Við hvern lið í rekstrarreikningi og efnahagsreikningi skal eftir því sem við á sýna samsvarandi fjárhæð fyrra reikningsárs. Séu fjárhæðir ekki sambærilegar skal aðlaga samanburðarfjárhæðir ef unnt er og gera grein fyrir aðlöguninni í skýringum.

Lið sem hefur hvorki að geyma fjárhæð á reikningsárinu né fyrra reikningsári þarf ekki að sýna.

Óheimilt er að fella saman eignir og skuldir eða tekjur og gjöld nema slíkt leiði af lögum eða þeim reikningsskilareglum sem ársreikningurinn er saminn eftir.

24. gr.

Efnahagsreikningur.

Í efnahagsreikningi skal sýna á kerfisbundinn hátt eignir, skuldir, þ.m.t. skuldbindingar, og eigið fé hins bókhaldsskylda. Eigið fé er mismunur eigna og skulda.

Eign skal færð á efnahagsreikning þegar líklegt er að hinn bókhaldsskyldi hafi af henni fjárhagslegan ávinning í framtíðinni og virði hennar má meta með áreiðanlegum hætti.

Skuld skal færð á efnahagsreikning þegar líklegt er að til uppgjörs hennar komi og fjárhæð hennar má meta með áreiðanlegum hætti.

Efnahagsreikningurinn skal sundurliðaður þannig að hann gefi glögga mynd af eignum, skuldum og eigin fé hins bókhaldsskylda í lok reikningsárs, í samræmi við lög þessi, reglugerðir samkvæmt þeim og settar reikningsskilareglur eftir því sem við á.

25. gr.

Rekstrarreikningur.

Allar tekjur og öll gjöld reikningsársins skulu koma fram í rekstrarreikningi nema annað leiði af lögum eða þeim reikningsskilareglum sem ársreikningurinn er saminn eftir.

Rekstrarreikningur skal sýna tekjur og gjöld á kerfisbundinn og nægilega sundurliðaðan hátt þannig að hann gefi skýra mynd af afkomu reikningsársins í samræmi við lög þessi og settar reikningsskilareglur eftir því sem við á.

Tekjur og gjöld skulu færð á rekstrargrunni og á það reikningsár sem þau tilheyra án tillits til þess hvenær greiðsla fer fram.

Gjöld sem greidd eru á reikningsárinu en varða síðari reikningsár og tekjur sem tilheyra reikningsárinu en eru óinnheimtar í lok þess skulu færð til eignar í efnahagsreikningi. Tekjur sem innheimtar eru á reikningsárinu en varða síðari reikningsár, og gjöld sem tilheyra reikningsárinu en eru ógreidd í lok þess, skulu færð til skuldar í efnahagsreikningi.

Tekjur og gjöld sem ekki tengjast reglulegri starfsemi skulu sýnd sérstaklega í rekstrarreikningi og gera skal grein fyrir eðli þeirra í skýringum, nema fjárhæðir séu óverulegar.

Leiðréttá skal rangar eða ófullnægjandi færslur sem varða fyrri reikningsár og færa áhrif leiðréttingarinnar á eigið fé í upphafi reikningsárs. Sama gildir um áhrif breytinga á reikningsskilaaðferðum. Samanburðarfjárhæðum skal breytt til samræmis nema því verði ekki við komið. Gera skal grein fyrir breytingunum og áhrifum þeirra í skýringum.

Óheimilt er að fella saman tekjur og gjöld innan einstakra liða nema annað leiði af lögum eða þeim reikningsskilareglum sem ársreikningurinn er saminn eftir.

Gera skal grein fyrir ráðstöfun afkomu reikningsársins í ársreikningnum eða skýringum með honum.

26. gr.

Óefnislegar eignir.

Óefnisleg réttindi skulu aðeins færð til eignar ef þeirra hefur verið aflað gegn greiðslu. Sama gildir um rannsóknar- og þróunarkostnað.

27. gr.

Mat eigna og skulda.

Peningalegar eignir og skuldir skulu færðar í efnahagsreikning með þeirri fjárhæð sem raunverulega svarar til verðmætis þeirra á reikningsskiladegi.

Varanlegir rekstrarfjármunir skulu að jafnaði færðir á kostnaðarverði að frádregnum uppsöfnuðum afskriftum og eftir atvikum virðisrýrnun samkvæmt 28. gr. Afskriftir skulu vera kerfisbundnar og miðast við áætlaðan nýtingartíma eignar og notkun hennar á þeim tíma. Sé vikið frá þessari matsaðferð skal gera grein fyrir því í skýringum.

Kostnaðarverð varanlegra rekstrarfjármuna tekur til kaupverðs þeirra og þess kostnaðar sem fellur til vegna öflunar og endurbóta fram að því að eignirnar eru teknar í notkun.

Framleiðslukostnaðarverð varanlegra rekstrarfjármuna tekur til kostnaðar sem rekja má beint til framleiðslu þeirra. Jafnframt má telja til framleiðslukostnaðarverðs eðlilegt hlutfall óbeins kostnaðar sem fellur til á framleiðslutímanum.

Kostnaðarverð óefnislegrar eignar sem heimilt er að færa til eignar samkvæmt 26. gr. skal miðast við það endurgjald sem greitt var fyrir hana.

Birgðir skulu metnar á kostnaðarverði eða dagverði, hvort sem lægra reynist. Kostnaðarverð birgða tekur til kostnaðar við kaup eða framleiðslu þeirra og annars kostnaðar við að koma þeim á þann stað og í það ástand sem þær eru í á reikningsskiladegi. Dreifingarkostnaður telst ekki til kostnaðarverðs birgða. Séu birgðir metnar á dagverði og það er verulega lægra en kostnaðarverð skal gera grein fyrir því í skýringum.

Sé matsaðferð breytt eða veruleg breyting gerð á mati eigna eða skulda frá fyrra reikningsári skal gera grein fyrir breytingunni, ástæðum hennar og áhrifum í skýringum.

28. gr.

Virðisrýrnun eigna.

Sé markaðsverð fastafjármuna lægra en bókfært verð þeirra og ástæður verðlækkunar verða ekki taldar skammvinnar skal færa bókfært verð þeirra niður að því marki sem nauðsynlegt er.

Heimilt er að færa áhættufjármuni og langtímakröfur til markaðsverðs á reikningsskiladegi sé það lægra en bókfært verð. Færa skal slíkar eignir niður ef sérstök þörf er á, svo sem vegna hættu á að krafa innheimtist ekki eða verðmæti eignar endurheimtist ekki að fullu.

Eigi ástæður niðurfærslu samkvæmt 1. eða 2. mgr. ekki lengur við skal niðurfærslan færð til baka að því marki sem forsendur eru til. Bókfært verð eignar eftir bakfærslu má þó ekki vera hærra en það hefði verið ef niðurfærslan hefði ekki átt sér stað. Niðurfærsla viðskiptavildar skal ekki færð til baka.

Matsbreytingar samkvæmt þessari grein skulu færðar í rekstrarreikning. Gera skal grein fyrir þeim í skýringum.

29. gr.

Skýringar með ársreikningi.

Í skýringum með ársreikningi skal gera grein fyrir þeim reikningsskilareglum sem beitt er við samningu hans og breytingum á þeim frá fyrra reikningsári.

Í skýringum skal jafnframt gefa eftirfarandi upplýsingar með vísan til viðeigandi liða í efnahagsreikningi og rekstrarreikningi, komi þær ekki skýrt fram þar:

1. Breytingar á varanlegum rekstrarfjármunum á árinu.
2. Opinbert mat á eignunum liggi það fyrir.
3. Nafnverð eignarhluta í félögum.
4. Hreyfingar á eiginfjárreikningum.
5. Veðsetningu eigna og ábyrgðir og aðrar verulegar skuldbindingar.
6. Önnur þau atriði sem máli skipta við mat á rekstri, afkomu og efnahag hins bókhaldsskylda.

30. gr.

Undirritun ársreiknings.

Ársreikningur skal fullgerður og undirritaður eigi síðar en sex mánuðum eftir lok reikningsárs, nema annar frestur leiði af lögum eða stjórnvaldsfyrirmælum settum samkvæmt lögum.

Ársreikningur skal undirritaður af stjórnendum og öðrum sem bera ábyrgð á starfsemi hins bókhaldsskylda, sbr. 5. gr.

Hafi sá sem skylt er að undirrita ársreikning mótbárur fram að færa gegn honum skal hann undirrita reikninginn með fyrirvara. Í fyrirvaranum skal koma fram hvers eðlis mótbárurnar eru.

IV. KAFLI

Endurskoðun og yfirferð ársreiknings.

31. gr.

Réttur félagsmanna.

Félagsmenn í félagi sem ber að semja ársreikning samkvæmt lögum þessum og fara með minnst einn tíunda hluta atkvæða í félaginu, geta á félagsfundi krafist þess, ef ekki er mælt fyrir um það í samþykktum félagsins, að kosinn verði að lágmarki einn endurskoðandi, endurskoðunarfyrtæki eða skoðunarmaður.

Um starf endurskoðanda og endurskoðunarfyrtækis fer samkvæmt lögum um endurskoðendur og endurskoðun, nr. 94/2019. Um hæfi og starf skoðunarmanns fer samkvæmt 32. gr.

Uppfylli endurskoðandi, endurskoðunarfyrtæki eða skoðunarmaður ekki lengur skilyrði til starfsins skal stjórn félagsins sjá til þess að annar hæfur aðili verði valinn eins fljótt og unnt er. Skal hann gegna starfinu þar til kosning getur farið fram.

32. gr.

Skoðunarmenn.

Bókhaldsskyldum aðila sem ekki er skylt samkvæmt lögum eða samþykktum að láta endurskoða ársreikning sinn er heimilt, með fyrirvara um 31. gr., að kjósa eða ráða óháðan skoðunarmann til að yfirfara ársreikninginn.

Skoðunarmaður skal vera lögráða og fjár síns ráðandi. Hann skal hafa nægilega þekkingu og reynslu af bókhaldi og reikningsskilum með hliðsjón af stærð og starfsemi hins bókhaldsskylda. Hann skal vera óháður hinum bókhaldsskylda og má hvorki sitja í stjórn hans, gegna þar stjórnunarstarfi né vera starfsmaður hans.

Skoðunarmaður skal yfirfara ársreikninginn og kanna bókhaldsgögn og aðra þætti sem nauðsynlegir eru til að leggja mat á hvort ársreikningurinn sé í samræmi við bókhaldið og ákvæði laga og reglugerða.

Um undirritun skoðunarmanns að lokinni yfirferð og athugasemdir hans við ársreikninginn fer samkvæmt 36. gr.

Yfirferð skoðunarmanns telst ekki endurskoðun eða önnur vinna sem áskilin er endurskoðanda samkvæmt lögum um endurskoðendur og endurskoðun, nr. 94/2019.

Ráðherra setur í reglugerð nánari ákvæði um hæfi og óhæði skoðunarmanna, umfang og framkvæmd yfirferðar og skjalfestingu vinnu skoðunarmanns.

33. gr.

Félagskjörnir skoðunarmenn.

Félagi er heimilt, í samræmi við samþykktir þess, að kjósa einn eða fleiri trúnaðarmenn úr hópi félagsaðila til að yfirfara ársreikning félagsins.

Félagskjörnir skoðunarmenn skulu staðfesta að farið hafi verið eftir ákvörðunum félagsfunda og stjórnar um öflun, ráðstöfun og ávöxtun fjármuna og önnur atriði í rekstri félagsins á reikningsárinu. Þeir skulu upplýsa félagsmenn um athugasemdir sínar þannig að félagsmenn geti brugðist við ef tilefni er til.

Félagskjörinn skoðunarmaður, samkvæmt ákvæði þessu, telst ekki skoðunarmaður í skilningi 32. gr. og ákvæði þeirrar greinar um faglegt hæfi, óhæði og framkvæmd yfirferðar varða ekki hann.

34. gr.

Sameiginleg ákvæði.

Endurskoðendur, skoðunarmenn og félagskjörnir skoðunarmenn eiga rétt á að sitja fundi þar sem ársreikningur er til umfjöllunar og gera þar grein fyrir niðurstöðum sínum.

Um þagnarskyldu endurskoðenda fer samkvæmt lögum um endurskoðendur og endurskoðun. Skoðunarmönnum og félagskjörnum skoðunarmönnum er skylt að gæta þagnælsku um þau atriði sem þeir fá vitneskju um í starfi sínu, nema upplýsingagjöf sé nauðsynleg vegna starfa þeirra eða skylt sé að veita upplýsingar samkvæmt lögum.

Um aðgang endurskoðenda, skoðunarmanna og félagskjörinna skoðunarmanna að bókhaldi og bókhaldsgögnum fer samkvæmt 20. gr.

35. gr.

Áritun endurskoðanda.

Sé bókhaldsskyldum aðila skylt samkvæmt lögum eða samþykktum að láta endurskoða ársreikning sinn skal endurskoðandi að lokinni endurskoðun árita ársreikninginn.

Um framkvæmd endurskoðunar og form og efni áritunar endurskoðanda fer samkvæmt lögum um endurskoðendur og endurskoðun, nr. 94/2019, og öðrum lögum sem við eiga.

36. gr.

Undirritun skoðunarmanns og félagskjörins skoðunarmanns.

Skoðunarmaður skal að lokinni yfirferð undirrita ársreikning og dagsetja undirritun sína. Með undirritun sinni lýsir skoðunarmaður því yfir að hann hafi yfirfarið ársreikninginn í samræmi við ákvæði laga þessara og reglugerða settra samkvæmt þeim. Undirritun skoðunarmanns telst hluti ársreikningsins.

Telji skoðunarmaður að nauðsynlegar upplýsingar vanti í ársreikning, eða að upplýsingar séu rangar eða villandi, skal hann gera grein fyrir því með undirritun sinni. Sama gildir verði hann var við atvik sem varðað geta stjórnendur ábyrgð. Yfirferð og undirritun skoðunarmanns telst ekki endurskoðun eða önnur vinna sem áskilin er endurskoðanda samkvæmt lögum um endurskoðendur og endurskoðun.

Félagskjörinn skoðunarmaður skal undirrita ársreikning og dagsetja undirritun sína. Með undirritun sinni lýsir hann því yfir að hann hafi yfirfarið hvort farið hafi verið eftir ákvörðunum félagsfunda og stjórnar um öflun, ráðstöfun og ávöxtun fjármuna og önnur atriði í rekstri félagsins. Hafi hann athugasemdir við þau atriði skal hann gera grein fyrir þeim með undirritun sinni.

Undirritun skoðunarmanns eða félagskjörins skoðunarmanns felur ekki í sér ábyrgð á samningu ársreikningsins og leysir stjórnendur eða aðra ábyrgðarmenn ekki undan ábyrgð samkvæmt lögum þessum.

Ráðherra setur í reglugerð nánari ákvæði um undirritun skoðunarmanns, upplýsingar sem henni skulu fylgja og þær athuganir og skjalfestingu sem skulu liggja henni til grundvallar.

V. KAFLI

Viðurlög.

37. gr.

Sektir eða fangelsi.

Það varðar viðurlögum skv. 38. gr. að brjóta gegn eftirtöldum ákvæðum laga þessara og reglum settum á grundvelli þeirra:

1. 5. gr. um færslu bókhalds ef bókhaldsskyldur aðili færir ekki tilskilið bókhald fyrir sjálfan sig eða lögaðila þannig að hann uppfylli ekki kröfur laganna í meginatriðum.
2. 7. gr. um fyrirkomulag bókhalds.
3. 8. gr. um tvíhliða bókhald ef bókhaldsskyldur aðili, sem ekki er undanþeginn skyldu til að færa tvíhliða bókhald, færir einhliða bókhald.
4. 11. gr. um skipulag bókhalds.
5. 12. gr. um færslu bókhalds. Það er ef aðili rangfærir bókhald eða bókhaldsgögn, býr til gögn sem ekki eiga sér stoð í viðskiptum við aðra aðila, vantelur tekjur kerfisbundið eða hagar bókhaldi með öðrum hætti þannig að það gefi ranga mynd af viðskiptum og notkun fjármuna, enda varði brotið ekki við 158. gr. almennra hegningarlaga.
6. 13. gr. um bókhaldsbækur.
7. 14. gr. um bókhaldsgögn.
8. 15. gr. um áreiðanleika og rekjanleika skjala og bókhaldsgögn.
9. 19. gr. um aðgengi og varðveislu bókhaldsgagna. Það er ef aðili varðveitir ekki fylgiskjöl eða önnur bókhaldsgögn eða gerir það á svo ófullnægjandi hátt að ógerningur er að rekja bókhaldsfærslur til viðskipta og byggja bókhaldsbækur og ársreikning á þeim, eyðileggur bókhald sitt eða lögaðila, í heild eða einstakar bókhaldsbækur, skýtur þeim undan eða torveldar aðgang að þeim með öðrum hætti. Sama á við um hvers konar bókhaldsgögn sem færslur í bókhaldi verða raktar til.
10. 20. gr. um aðgang endurskoðenda, skoðunarmanna og félagskjörinna skoðunarmanna að bókhaldi og bókhaldsgögnum.
11. 21. gr. um gerð ársreiknings.

12. 22. gr. um reikningsskilareglur.
13. 23. gr. um framsetningu ársreiknings.
14. 24. gr. um efnahagsreikning.
15. 25. gr. um rekstrarreikning.
16. 27. gr. um mat eigna og skulda.
17. 28. gr. um virðisrýrnun eigna.
18. 29. gr. um skýringar með ársreikningi.
19. 30. gr. um undirritun stjórnenda á ársreikning.
20. 31. gr. um störf og hæfisskilyrði endurskoðenda, endurskoðunarfyrirtækja og skoðunarmanna.
21. 35. gr. um áritun endurskoðanda.
22. 36. gr. um undirritun skoðunarmanns og félagskjörins skoðunarmanns.

38. gr.

Hver sá sem af ásetningi eða stórfelldu gáleysi brýtur gegn ákvæðum laga þessara eða reglum settum á grundvelli þeirra skal sæta sektum eða fangelsi allt að sex árum ef sakir eru miklar, enda liggi ekki þyngri refsing við brotinu samkvæmt öðrum lögum. Alvarleg brot gegn 37. gr. varða refsingu skv. 2. mgr. 262. gr. almennra hegningarlaga eða fésektum ef málsbætur eru miklar.

Heimilt er að gera upptækan með dómi beinan eða óbeinan hagnað sem hlotist hefur af broti gegn ákvæðum laga þessara er varða sektum eða fangelsi.

39. gr.

Tilraun og hlutdeild.

Tilraun til brota og hlutdeild í brotum á lögum þessum er refsiverð eftir því sem segir í almennum hegningarlögum.

Hver sá sem af ásetningi eða stórfelldu gáleysi lætur í té rangar eða villandi upplýsingar eða gögn sem notuð eru við færslu eða gerð bókhalds eða aðstoðar bókhaldsskyldan aðila eða fyrirsvarsmann hans við brot gegn lögum þessum, skal sæta sömu refsingu og í þeim greinir.

40. gr.

Heimild til féseкта.

Gera má lögaðila fésekt fyrir brot gegn lögum þessum óháð því hvort brotið megir rekja til saknæms verknaðar fyrirsvarsmanns eða starfsmanns lögaðilans. Hafi fyrirsvarsmaður hans eða starfsmaður gerst sekur um brot á lögum þessum má auk þeirrar refsingar, sem hann sætir, gera lögaðilanum sekt og sviptingu starfsréttinda, enda sé brotið drýgt til hagsbóta fyrir lögaðilann eða hann hafi notið hagnaðar af brotinu.

41. gr.

Málsmeðferð og rannsókn.

Héraðssaksóknari fer með rannsókn alvarlegra brota á lögum þessum. Teljist brot ekki svo alvarlegt að varði við 2. mgr. 262. gr. almennra hegningarlaga fer skattrannsóknarstjóri með rannsóknir vegna brota á lögnum. Skattrannsóknarstjóri getur á hvaða stigi rannsóknar sem er vísað máli til lögreglu af sjálfsdáðum eða telji hann að málið falli undir fyrirmæli ríkissaksóknara um rannsókn og saksókn vegna skattalagabrota.

Skattrannsóknarstjóri úrskurðar um sektir vegna brota á lögum þessum, nema máli sé vísað til rannsóknar og dómsmeðferðar lögreglu skv. 1. mgr. eða héraðssaksóknara. Skattrannsóknarstjóri getur á hvaða stigi rannsóknar sem er vísað máli til héraðssaksóknara af sjálfsdáðum eða ef hann telur að málið falli undir fyrirmæli ríkissaksóknara um rannsókn og saksókn vegna skattalagabrota. Skjóta má ákvörðun skattrannsóknarstjóra um sektir til yfirséðanefndar. Skattrannsóknarstjóri kemur fram af hálfu hins opinbera fyrir nefndinni við meðferð málsins. Úrskurðir yfirséðanefndar um sektir eru fullnaðarúrskurðir á stjórnsýslustigi.

Við ákvörðun sektar skal skattrannsóknarstjóri hafa hliðsjón af eðli og umfangi brota. Sektir sem lagðar eru á einstaklinga geta numið frá 100 þús. kr. til 15 millj. kr. Sektir sem lagðar eru á lögaðila geta numið frá 500 þús. kr. til 40 millj. kr. Sektarákvörðun samkvæmt ákvæði þessu skal lokið innan sex mánaða frá því að rannsókn skattrannsóknarstjóra lauk.

Sektir fyrir brot gegn lögum þessum renna í ríkissjóð.

Sakir samkvæmt lögum þessum fynast á sex árum miðað við upphaf rannsóknar á vegum skattrannsóknarstjóra eða héraðssaksóknara gegn manni sem sökunaut, enda verði ekki óeðlilegar tafir á rannsókn máls eða ákvörðun refsingar.

VI. KAFLI

Gildistaka og breytingar á öðrum lögum.

42. gr.

Gildistaka.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2028.

Hjá bókhaldsskyldum aðila sem hefur annað reikningsár en almanaksárið koma löginn þó ekki til framkvæmda fyrr en við upphaf fyrsta reikningsárs hans sem hefst eftir gildistöku laganna. Fram að þeim tíma gilda lög nr. 145/1994, um bókhald, um bókhald viðkomandi aðila.

Við gildistöku laga þessara falla úr gildi lög nr. 145/1994, um bókhald, með þeim fyrirvara sem leiðir af 2. mgr.

43. gr.

Breytingar á öðrum lögum

Við gildistöku laga þessara verða eftirfarandi breytingar á öðrum lögum:

1. *Lög um ársreikninga, nr. 3/2006:*
 - a. Á eftir orðunum „skoðunarmanns“ í 1. mgr. 73. gr. laganna koma orðin „ef við á“.
 - b. 3. mgr. og 4. mgr. 96. gr. laganna falla brott.
 - c. Á eftir orðunum „skoðunarmanna“ í 1. málsl. 1. mgr. 109. gr. laganna koma orðin „ef við á“.
2. *Lög um hlutafélög, nr. 2/1995:*
 - a. Á eftir orðinu „skoðunarmanna“ í 1. og 2. málsl. 6. tölul. 9. gr. laganna koma orðin „ef við á“.
 - b. Á undan orðinu „skoðunarmanns“ í 1. máls. 1. mgr. 108. gr. laganna kemur: ef við á.
3. *Lög um einkahlutafélög, nr. 138/1994:*
 - a. Á eftir orðinu „skoðunarmanna“ í 6. tölul. 7. gr. laganna koma orðin „ef við á“.
 - b. Á eftir orðinu „og“ í 2. mgr. 8. gr. bætist við: og ef við á,
 - c. Orðið „skoðunarmanns“ í 1. máls. 1. mgr. 83. gr. laganna fellur brott.
4. *Lög um félög til almannaheilla, nr. 110/2021*

- a. Í stað orðanna „trúnaðarmanna úr hópi félagsmanna“ í g. lið 1. mgr. 5. gr. laganna kemur: félagskjörinn skoðunarmanna.
 - b. Í stað orðanna „trúnaðarmanna úr hópi félagsmanna“ í d. lið 1. mgr. 10. gr. laganna kemur „félagskjörinna skoðunarmanna“.
 - c. Í stað orðanna „trúnaðarmanns úr hópi félagsmanna“ í 2. mgr. 13. gr. laganna kemur „félagskjörins skoðunarmanns“.
 - d. Í stað orðanna „trúnaðarmönnum úr hópi félagsmanna“ í 2. mgr. 21. gr. laganna kemur „félagskjörnum skoðunarmönnum“.
 - e. Eftirfarandi breytingar eru á 22. gr. laganna:
 1. Í stað orðanna „trúnaðarmenn úr hópi félagsmanna“ í 1. málsl. 2. mgr. kemur: félagskjörnir skoðunarmenn
 2. Í stað orðanna „trúnaðarmanna úr hópi félagsmanna“ í 2. málsl. 2. mgr. kemur „félagskjörinna skoðunarmanna“.
 3. Í stað orðanna „Trúnaðarmenn sem kosnir eru úr hópi félagsmanna“ í 3. málsl. 2. mgr. kemur „Félagskjörnir skoðunarmenn“.
 4. Í stað orðanna „trúnaðarmenn úr hópi félagsmanna“ í 5. mgr. kemur „félagskjörinna skoðunarmanna“.
 - f. Í stað orðanna „trúnaðarmanna úr hópi félagsmanna“ í 1. mgr. 24. gr. laganna kemur „félagskjörinna skoðunarmanna“.
 - g. Í stað orðanna „trúnaðarmenn úr hópi félagsmanna“ í 4. mgr. 32. gr. laganna kemur „félagskjörnir skoðunarmenn“.
5. *Lög um skráningarskyld félög til almannaheilla með starfsemi yfir landamæri, nr. 119/2019:*
- a. Í stað orðanna „trúnaðarmenn úr hópi félagsmanna“ í g. lið 1. mgr. 4. gr. laganna kemur „félagskjörnir skoðunarmenn“.
 - b. Í stað orðanna „trúnaðarmanna úr hópi félagsmanna“ í c. lið 3. mgr. 6. gr. laganna koma orðin „félagskjörinna skoðunarmanna“.
 - c. Í stað orðanna „trúnaðarmönnum úr hópi félagsmanna“ í 2. mgr. 9. gr. laganna kemur „félagskjörnum skoðunarmönnum“.
 - d. Eftirfarandi breytingar verða á 10. gr. laganna:
 1. Í stað orðanna „trúnaðarmenn úr hópi félagsmanna“ í 1. málsl. 2. mgr. laganna kemur: félagskjörnir skoðunarmenn
 2. Í stað orðanna „trúnaðarmanna úr hópi félagsmanna“ í 2. málsl. 2. mgr. koma orðin „félagskjörinna skoðunarmanna“.
 3. Í stað orðanna „trúnaðarmanna úr hópi félagsmanna“ í 5. mgr. koma orðin „félagskjörinna skoðunarmanna“.
 4. Í stað orðanna „trúnaðarmanna úr hópi félagsmanna“ í 1. mgr. 12. gr. laganna koma orðin „félagskjörinna skoðunarmanna“.

Greinargerð.

1. Inngangur.

Með frumvarpinu eru lögð til ný heildarlög um bókhald sem leysa af hólmi lög nr. 145/1994, um bókhald. Gildandi lög voru sett árið 1994 og hefur umhverfi bókhalds tekið verulegum breytingum frá þeim tíma. Færsla og varðveisla bókhalds fer nú að meginstefnu fram með rafrænum hætti, bókhaldsgögn eru í auknum mæli varðveitt í skýjaþjónustu og notkun rafrænna reikninga, sjálfvirkra gagnaskipta og þjónustu þriðja aðila hefur aukist.

Markmið frumvarpsins er að færa ákvæði bókhaldslaga til samræmis við breytta framkvæmd og tæknipróun á sviði bókhalds. Lagt er til að meginreglur um rafrænt bókhald, sem nú er að hluta til mælt fyrir um í reglugerð nr. 505/2013, verði lögfestar og að orðalag og uppbygging laganna taki mið af því að bókhald og bókhaldsgögn eru almennt á rafrænu formi. Jafnframt er lagt til að skýrðar verði reglur um ábyrgð á bókhaldi, færslu og leiðréttingu bókhaldsfærslna, bókhaldsgögn, varðveislu og aðgengi að þeim og gerð ársreikninga þeirra aðila sem ekki falla undir lög um ársreikninga.

Frumvarpið er í samræmi við áherslur í stefnuýfirlýsingu ríkisstjórnar Samfylkingar, Viðreisnar og Flokks fólksins um hagstæð rekstrarskilyrði fyrirtækja, stafvæðingu og aukna skilvirkni í samskiptum fyrirtækja og hins opinbera.

Frumvarpið felur ekki í sér innleiðingu EES-gerða en við undirbúning þess var horft til laga um bókhald í nágrannalöndum Íslands.

1.1. Forsaga og undirbúningur frumvarpsins.

Núgildandi lög nr. 145/1994, um bókhald, voru sett samhliða heildarendurskoðun á lögum um ársreikninga á sínum tíma. Með lögunum voru settar almennar reglur um bókhaldsskyldu, færslu bókhalds, bókhaldsgögn og varðveislu þeirra og um ársreikninga þeirra aðila sem féllu ekki undir sérlög. Við setningu laganna frá 1994 var tekið mið af aukinni notkun tölva við færslu bókhalds og í greinargerð með frumvarpi því sem varð að þeim lögum var sérstaklega fjallað um tölvunotkun og rafræn gagnaskipti. Þrátt fyrir þá framsýni á þeim tíma hefur tæknileg framkvæmd bókhalds breyst mun meira en þá var unnt að sjá fyrir.

Tækninni fleygir fram og árið 2013 var á grundvelli laga um bókhald sett reglugerð nr. 505/2013, um rafrænt bókhald, geymslu rafrænna gagna og lágmarkskröfur til rafrænna bókhaldskerfa. Í reglugerðinni er m.a. mælt fyrir um rafræn bókhaldsgögn og skjöl, rekjanleika og áreiðanleika þeirra og formbreytingu gagna. Þrátt fyrir þá reglugerð eru ýmis ákvæði gildandi laga enn byggð á því að bókhald sé fært á pappír í bókhaldsbækur og gögn varðveitt með þeim hætti. Í gildandi lögum um bókhald er með takmörkuðum hætti tekið mið af vistun gagna í skýjaþjónustu, geymslu rafrænna gagna og aukinni sjálfvirkni í færslu bókhalds sem tíðkast í dag.

Starfshópur á vegum atvinnuvegaráðuneytisins hefur á undanförnum árum unnið að heildarendurskoðun bókhaldslaganna. Í hópnum áttu sæti fulltrúar sem hafa reynslu af því að vinna með gildandi lög og alhliða þekkingu samhliða örrí tæknipróun á þessu sviði. Starfshópurinn var skipaður fulltrúum eftirfarandi haghafa: Félag bókhaldsstofa, Félag viðurkenndra bókara, Félag löggiltra endurskoðenda, Fjársýslan, Skatturinn og ársreikningaskrá Skattsins. Við samningu frumvarpsins var jafnframt haft samráð við fjármála- og efnahagsráðuneytið, Skattrannsóknarstjóra og Héraðssaksóknara.

Áform um lagasetningu voru birt í samráðsgátt stjórnvalda í ágúst 2026 (mál nr. S-151/2026). Þar kom fram að fyrirhugað væri að endurskoða bókhaldslögin í heild, einkum með hliðsjón af rafrænni færslu og varðveislu bókhalds. Nánar er gerð grein fyrir samráði við undirbúning frumvarpsins í 5. kafla greinargerðarinnar.

2. Tilefni og nauðsyn lagasetningar.

2.1. Tilefni lagasetningar

Gildandi bókhaldslög eru að stofni til frá árinu 1994. Með framförum í tæknimálum hefur umhverfi bókhalds tekið stakkaskiptum frá því lög um bókhald, nr. 145/1994, voru lögfest. Færsla bókhalds hefur færst frá bókhaldsbókum á pappír inn í hinn rafræna heim.

Með frumvarpinu er um að ræða heildarendurskoðun laganna með áherslu á rafrænt bókhald og einföldun fyrir minni félög. Skilgreiningakafli laganna er bættur og hugtök skýrð í ljósi tæknibreytinga. Varðveisluákvæði bókhaldsbóka er breytt og lagatextinn uppfærður í ljósi tæknibreytinga. Þegar um pappírs- eða staðbundið bókhald var að ræða var hægt að gera þær kröfur um að bókhaldsgögn væru varðveitt hér á landi þó heimilt væri að varðveita gögn erlendis í allt að sex mánuði. Nú eru bókhaldsgögn almennt á rafrænu formi og gögn þess iðulega varðveitt í skýjaþjónustu sem oft eru hýst annarstaðar en hér á landi. Þetta hefur haft það í för með sér að erfitt hefur verið fyrir hinn bókhaldsskylda að fara eftir ákvæði laganna um að bókhaldsgögn séu varðveitt hér á landi. Gögn geta verið vistuð eða afrituð á fleiri en einum stað og flust milli gagnavera án þess að bókhaldsskyldur aðili hafi fulla vitneskju um staðsetningu þeirra á hverjum tíma. Því kann að vera óljóst hvort farið sé að kröfu laganna þótt öryggi, varðveislutími og aðgengi séu fullnægjandi. Landfræðileg staðsetning gagna tryggir ein og sér hvorki örugga varðveislu þeirra né að unnt sé að kalla þau fram þegar á þarf að halda. Er með frumvarpinu verið að bregðast við þessum breytta veruleika tæknipróunar á sviði bókhalds.

Frumvarpið miðar því að því að reglur um varðveislu bókhaldsgagna byggist á öryggi, áreiðanleika, rekjanleika og tafarlausu aðgengi stjórnvalda fremur en staðsetningu gagnanna. Jafnframt þarf að endurskoða hugtakanotkun laganna og skýra reglur um rafræn frumgögn, leiðréttingar, formbreytingu gagna og ábyrgð.

Í frumvarpinu er lagt til það nýmæli að bókhaldsskyldir aðilar sem falla undir lög um ársreikninga skuli færa bókhald sitt í rafrænu bókhaldskerfi. Þó eru félög sem falla undir viðmiðunarmörk örfélaga undanskilin þeirri skyldu. Með þessari kröfu er leitast við að tryggja að nýjar kröfur um færslu bókhalds í rafrænu bókhaldskerfi séu í samræmi við umfang og eðli rekstrar. Jafnframt að gætt sé meðalhófs og að ekki séu lagðar óhóflegar stjórnsýslubyrðar á minnstu félögin. Á sama tíma nær skyldan til þeirra félaga sem eru komin yfir viðmiðunarmörk örfélaga og þar sem ætla má að umfang viðskipta og bókhalds sé almennt meira og ávinningur af rafrænu bókhaldskerfi, svo sem aukin sjálfvirkni, rekjanleiki og áreiðanleiki bókhaldsgagna, sé meiri. Viðmiðunarmörk örfélaga samkvæmt lögum um ársreikninga fela þegar í sér almennt viðmið um hvaða félög teljast minnst að umfangi. Þá er litið svo á að notkun stærðarviðmiða sem byggjast ekki eingöngu á veltu heldur einnig á eignum og fjölda ársverka gefi heildstæðari mynd af umfangi rekstrar en einfalt veltuviðmið. Fyrirtæki geta verið ólík að eðli og rekstrarformi og velta ein og sér gefur því ekki í öllum tilvikum rétta mynd af stærð eða umfangi starfseminnar. Með framangreindri afmörkun er því leitast við að ná jafnvægi milli þess markmiðs að stuðla að aukinni rafvæðingu og áreiðanleika bókhalds annars vegar og þess að takmarka kostnað og stjórnsýslubyrði minni fyrirtækja hins vegar.

Einnig eru ákvæði laganna um skoðunarmenn tekin til skoðunar. Skiptar skoðanir hafa verið á ágæti yfirferðar skoðunarmanna en ekkert eftirlit er með vinnu og hæfi skoðunarmann. Í núgildandi lögum er skylda fyrir öll félög, að undanskildum örfélögum sem skila ársreikningi með „hnappnum“, að láta þriðja aðila, endurskoðanda eða skoðunarmann endurskoða eða yfirfara ársreikninga sína. Með frumvarpinu er lagt til að skylda til að kjósa sér skoðunarmann falli á brott en velji félag að kjósa sér skoðunarmann eru gerðar ítarlegri kröfur til skoðunarmanna og þeirra vinnu. Heimild er fyrir ráðherra að setja nánari kröfur um hæfiskilyrði skoðunarmanna í reglugerð.

2.2. Markmið lagasetningar

Markmið frumvarpsins er að tryggja að bókhald veiti skýrar og áreiðanlegar upplýsingar um viðskipti og aðra ráðstöfun fjármuna bókhaldsskylds aðila, afkomu hans og efnahag. Bókhaldsfærslur og gögn skulu vera rekjanleg þannig að unnt sé að sannreyna þær upplýsingar sem bókhaldið hefur að geyma.

Markmið frumvarpsins er að nútímavæða og uppfæra lög um bókhald með því að aðlagar reglur um bókhald að rafrænni framkvæmd, án þess að binda þær við tiltekna tækni, hugbúnað eða vistunarstað. Einföldun, aukin skilvirkni og stafvæðing eru undirliggjandi markmið frumvarpsins. Markmiðið er jafnframt að bókhald veiti skýrar og áreiðanlegar upplýsingar um viðskipti og ráðstöfun fjármuna svo unnt sé að rekja og sannreyna færslur og þau gögn sem þær byggjast á.

Frumvarpinu er einnig ætlað að skýra ábyrgð hins bókhaldsskylda en bókhaldsskyldur aðili ber ávallt ábyrgð á því að bókhald hans fullnægi lögum, óháð því hver annast færslu, vinnslu eða varðveislu gagnanna. Útvistun eða notkun sjálfvirkra lausna breytir ekki ábyrgð bókhaldsskylds aðila eða stjórnenda hans. Til að bæta rekjanleika og aðgengi er jafnframt lagt til að félög sem falla undir lög um ársreikninga færi bókhald sitt í rafrænu bókhaldskerfi, að örfélögum undanskilydum, án þess að mælt sé fyrir um notkun tiltekna kerfis.

Frumvarpinu er ætlað að færa almennar reglur bókhalds til samræmis við rafræna framkvæmd. Meginreglur um rekjanleika, áreiðanleika og rafræn frumgögn, sem nú er að hluta að finna í reglugerð nr. 505/2013, eru með frumvarpinu færðar í lög. Reglurnar eru óháðar tiltekinni tækni eða þjónustuveitanda. Í stað kröfu um varðveislu hér á landi verður lögð áhersla á örugga varðveislu og að gögn séu læsileg og aðgengileg á varðveislutímanum.

Almenn skylda til að velja skoðunarmann eru samkvæmt frumvarpinu felld brott, en skýrari kröfur eru gerðar til hæfis, óhæðis og starfa skoðunarmanns þegar þjónusta hans er nýtt. Frumvarpið samræmist áherslum í stefnuyfirlýsingu ríkisstjórnar Samfylkingar, Viðreisnar og Flokks fólksins um einföldun regluverks og hagstæð skilyrði til rekstrar fyrirtækja, sérstaklega hvað minni aðila varðar.

3. Meginefni frumvarpsins.

3.1. Gildissvið og ábyrgð

Frumvarpið tekur til félaga og annarra lögaðila sem falla undir lög um ársreikninga, fyrirtækja og stofnana í eigu ríkis eða sveitarfélaga sem stunda atvinnurekstur, búa undir skiptum ef þau stunda atvinnurekstur, annarra félaga, sjóða og stofnana sem stunda atvinnurekstur eða fara með fjáröflun eða fjárvörslu og einstaklinga í rekstri eða sjálfstæðri starfsemi. Bókhaldsskylda bús fellur ekki niður við gjaldþrot eða slit heldur helst þar til skiptum og endanlegu uppgjöri er lokið.

Bókhaldsskyldur aðili ber ábyrgð á því að bókhald sé fært og ársreikningur saminn í samræmi við lög, reglugerðir og þær reikningsskilareglur sem við eiga. Stjórnendur og aðrir sem bera ábyrgð á starfseminni skulu sjá til þess að skyldunum sé fullnægt. Færsla, vinnsla, varðveisla eða miðlun bókhaldsgagna getur verið falin þriðja aðila, en það breytir ekki ábyrgð hins bókhaldsskylda. Sama á við þegar sjálfvirkar lausnir eru notaðar.

3.2. Tvíhliða bókhald og rafræn bókhaldskerfi

Samkvæmt frumvarpinu er miðað við að tvíhliða bókhald verði áfram meginregla í framkvæmd laganna. Undanþága frá því tekur til félaga og sjóða sem stunda ekki atvinnurekstur og hafa eingöngu tekjur af framlögum félagsaðila til sameiginlegra útgjalda. Hún tekur einnig til þrotabúa og annarra búa undir skiptum sem ekki stunda atvinnurekstur.

Sé aðili skyldur til að færa tvíhliða bókhald vegna hluta starfsemi sinnar tekur skyldan til allrar starfseminnar.

Þeir sem falla undir undanþágu frá tvíhliða bókhaldi skulu halda skipulega og rekjanlega skrá yfir eignir, skuldir, tekjur og gjöld sem rekjanleg eru til viðeigandi bókhaldsgagna. Sérstök skrá skal haldin um reiðufjárhreyfingar, nema allar greiðslur fari um bankareikning eða annað jafnöruggt og rekjanlegt kerfi. Unnt skal vera að rekja niðurstöður skráningarinnar til ársreiknings.

Lagt er til að bókhaldsskyldir aðilar sem falla undir lög um ársreikninga skuli færa bókhald sitt í rafrænu bókhaldskerfi. Þó eru félög sem falla undir viðmiðunarmörk örfélaga undanskilin þeirri skyldu. Með þessari kröfu er leitast við að tryggja að nýjar kröfur um færslu bókhalds í rafrænu bókhaldskerfi séu í samræmi við umfang og eðli rekstrar. En færsla bókhalds í rafrænu bókhaldskerfi er þróunin þar sem ávinningur af rafrænu bókhaldskerfi, svo sem aukin sjálfvirkni, rekjanleiki og áreiðanleiki bókhaldsgagna, sé meiri og því má ætla að þróunin verði að flest félög verði með rafræn bókhaldskerfi þegar fram sækir. Ráðherra verður heimilt að setja nánari reglur um kröfur til bókhaldskerfa. Skyldan er ekki bundin við tiltekinn hugbúnað eða þjónustuveitanda.

3.3. Almennar kröfur og skipulag bókhalds

Samkvæmt frumvarpinu skal bókhald vera skýrt og aðgengilegt og veita nægilega sundurliðaðar upplýsingar um rekstur og efnahag. Við færslu þess skal taka mið af umfangi og eðli starfseminnar og fylgja lögum, reglugerðum, settum reikningsskilareglum og góðri bókhaldsvenju. Færslur og önnur gögn skulu vera læsileg. Ekki má eyða skráðri færslu eða gera hana ólæsilega. Leiðrétting skal fara fram með nýrri færslu eða þannig að breytingarsaga varðveitist.

Meginreglan verður áfram sú að texti bókhalds og ársreiknings sé á íslensku og fjárhæðir í íslenskum krónum. Félög sem hafa heimild samkvæmt lögum um ársreikninga til að færa bókhald og semja ársreikning í erlendum gjaldmiðli geta þó haft texta bókhaldsbóka á íslensku eða ensku.

Skrifleg lýsing á skipulagi og uppbyggingu bókhalds skal liggja fyrir og taka mið af umfangi og flækjustigi starfseminnar. Hún skal meðal annars ná til bókhaldskerfa, tengsla við önnur kerfi, sjálfvirkrar vinnslu, reikningsskipanar og tekjuskráningar. Bókhald skal skipulagt þannig að unnt sé að rekja gögn til færslna og færslur til gagna og reikningsskila. Jafnframt skal tryggja örugga varðveislu og fullnægjandi innra eftirlit. Tveimur eða fleiri bókhaldsskyldum aðilum verður áfram heimilt að færa sameiginlegt bókhald um afmarkaðan samrekstur, enda séu niðurstöður færðar í bókhald hvers þeirra í réttu hlutfalli.

3.4. Færsla bókhalds og bókhaldsgögn

Samkvæmt frumvarpinu skulu viðskipti færð jafnskjótt og þau fara fram og önnur atvik svo fljótt sem unnt er. Færslur skulu vera rekjanlegar og sannreynanlegar, fylgja rétttri tímaröð og vera studdar fylgiskjölum eða öðrum frumgögnum sem tengd eru færslunni með einkvæmu auðkenni. Þegar bókhald er ekki fært í rafrænu bókhaldskerfi skulu fylgiskjöl varðveitt í samfelldri töluröð. Gögn teljast færð í bókhald þegar færsla þeirra hefur áhrif á niðurstöðu viðkomandi bókhaldslykla.

Með frumvarpinu er ekki lengur miðað við að bókhald sé fært í tilteknar bækur, í ljósi þróunar undanfarinna ára. Þess í stað skal að lágmarki vera unnt að kalla fram færsluskrá, hreyfingalista og aðalbók eða prófjöfnuð. Heimilt verður að nota undirkerfi til sundurliðunar,

enda séu þau tengd fjárhagsbókhaldinu á skýran og öruggan hátt og færslur rekjanlegar til grunnagagna.

Bókhaldsgögn skulu meðal annars bera með sér auðkenni, dagsetningu, upplýsingar um aðila, lýsingu viðskipta eða annars atviks, fjárhæð og tengsl við viðeigandi færslu. Þegar um rafræn gögn er að ræða skal vera unnt að sannreyna uppruna þeirra, breytingarsögu og tengsl við vinnslu í bókhaldskerfi. Óheimilt verður að haga vinnslu eða tengingu gagna þannig að uppruni þeirra, efni eða tengsl við færslur verði óljós.

3.5. Rafræn skjöl og afhending þeirra

Í frumvarpinu er að finna skilgreiningu á hugtakinu rafrænt skjal, enda er það grunnforsenda fyrir rafrænu bókhaldi. Rafrænt skjal getur talist frumgagn í bókhaldi ef það uppfyllir kröfur um efni, rekjanleika og áreiðanleika. Skjal telst rekjanlegt ef unnt er að tengja það með skilvirkum hætti við frumgögn og kerfi útgefanda. Það telst áreiðanlegt ef unnt er að staðfesta að efni þess hafi ekki breyst frá útgáfu. Bókhaldsskyldur aðili getur valið hvernig þessar kröfur eru uppfylltar, meðal annars með tæknilegum úrræðum eða bókhaldslegu verklagi sem samræmist góðri bókhaldsvenju.

Ytra frumgagn í bókhaldi viðtakanda verður það rafræna skjal sem honum berst frá útgefanda eða fyrir hans hönd. Þegar um rafrænan reikning er að ræða telst hið móttekna skjal frumrit reikningsins enda er hægt að sýna fram á rekjanleika og áreiðanleika þess. Formbreyting má ekki raska rekjanleika eða áreiðanleika skjalsins.

Rafrænt skeyti telst að jafnaði afhent þegar það berst viðtakanda á því formi og eftir þeim gagnaflutningsmáta sem hann hefur samþykkt. Frá því getur leitt annað samkvæmt lögum eða reglum settum á grundvelli þeirra. Á varðveislutímanum skal ávallt vera unnt að kalla fram rafræn skjöl og birta þau á læsilegan hátt.

3.6. Varðveisla og aðgangur

Með frumvarpinu er lagt til að horfið verði frá almennri kröfu um að bókhald og bókhaldsgögn séu varðveitt hér á landi. Þau skulu þess í stað varðveitt á tryggan og öruggan hátt í sjö ár frá lokum viðkomandi reikningsárs. Á varðveislutímanum skal tryggja læsileika og aðgengi gagnanna, svo og rekjanleika þeirra og áreiðanleika. Ársreikning skal varðveita í 25 ár.

Bókhaldsskyldur aðili skal samkvæmt frumvarpinu án tafar veita lögbærum stjórnvöldum aðgang að bókhaldi og bókhaldsgögnum að því marki sem nauðsynlegt er vegna eftirlits. Unnt skal vera að skoða og afrita gögnin á nothæfu formi þannig að samhengi færslna og fylgigagna sé skýrt. Ákvæðið veitir stjórnvöldum ekki sjálfstæða eftirlits- eða rannsóknarheimild heldur byggist aðgangur þeirra á þeim lagaheimildum sem gilda um viðkomandi eftirlit.

Vistun gagna eða rekstur bókhaldskerfis hjá þriðja aðila breytir ekki skyldum hins bókhaldsskylda. Hann þarf að tryggja að þjónusta þriðja aðila hindri ekki aðgang, afhendingu eða afritun. Endurskoðendur, skoðunarmenn og félagskjörnir skoðunarmenn skulu einnig hafa þann aðgang að bókhaldi sem nauðsynlegur er vegna starfa þeirra.

3.7. Ársreikningar

Frumvarpið geymir reglur um ársreikninga þeirra bókhaldsskyldu aðila sem ekki falla undir strangari reglur annarra laga. Ársreikning skal semja fyrir hvert reikningsár. Reikningsár er að jafnaði tólf mánuðir, en getur við upphaf eða lok starfsemi eða breytingu á reikningsári verið allt að fimmtán mánuðir. Aðila sem fellur ekki undir önnur lög um samningu

ársreiknings verður heimilt að fylgja lögum um ársreikninga í heild í stað ákvæða frumvarpsins.

Ársreikningur skal að lágmarki hafa að geyma rekstrarreikning, efnahagsreikning og skýringar eftir því sem við á. Reglur eru settar um samanburðarfjárhæðir, bann við samjöfnun, færslu eigna, skulda, tekna og gjalda og mat þeirra. Óefnisleg réttindi og rannsóknar- og þróunarkostnaður verða aðeins færð til eignar ef þeirra hefur verið aflað gegn greiðslu. Þá er kveðið á um afskriftir, virðisrýrnun og þær upplýsingar sem skulu koma fram í skýringum.

Ársreikningur skal fullgerður og undirritaður eigi síðar en sex mánuðum eftir lok reikningsárs, nema annar frestur leiði af lögum eða stjórnvaldsfyrirmælum. Stjórnendur og aðrir sem bera ábyrgð á starfseminni skulu undirrita hann. Sá sem hefur mótbárur við ársreikning skal undirrita með fyrirvara og greina frá mótbárunum.

3.8. Endurskoðun og yfirferð ársreiknings

Með frumvarpinu er lagt til að almenn skylda félaga til að velja skoðunarmann verði felld brott. Félagsmenn sem fara með minnst einn tíunda hluta atkvæða geta þó áfram krafist þess á félagsfundi að valinn verði endurskoðandi, endurskoðunarfyrtæki eða skoðunarmaður, hafi ekki verið mælt fyrir um það í samþykktum félagsins.

Félagi sem er ekki endurskoðunarskyld verður heimilt að velja óháðan skoðunarmann til að yfirfara ársreikning. Skoðunarmaður skal hafa næga þekkingu og reynslu af bókhaldi og reikningsskilum og má hvorki sitja í stjórn, gegna stjórnunarstarfi né vera starfsmaður hins bókhaldsskylda. Hlutverk hans er að kanna hvort ársreikningur sé í samræmi við bókhaldið og lög og reglur. Yfirferðin telst ekki endurskoðun eða önnur vinna sem áskilin er endurskoðanda. Ráðherra verður falið að setja nánari reglur um hæfi og óhæði skoðunarmanna, framkvæmd yfirferðar og skjalfestingu hennar.

Félagi verður jafnframt heimilt að kjósa félagskjörinn skoðunarmann úr hópi félagsaðila. Hlutverk hans er að kanna hvort farið hafi verið eftir ákvörðunum félagsfunda og stjórnar um meðferð fjármuna og önnur atriði í rekstrinum. Hann telst ekki skoðunarmaður í skilningi frumvarpsins. Sérstök ákvæði gilda um aðgang að gögnum, þagnarskyldu og undirritun endurskoðenda, skoðunarmanna og félagskjörinna trúnaðarmanna.

3.9. Viðurlög og breytingar á öðrum lögum

Viðurlagaákvæði frumvarpsins byggjast að meginstefnu á gildandi lögum. Refsing getur meðal annars legið við því að færa ekki tilskilið bókhald, varðveita ekki bókhaldsgögn, rangfæra eða eyðileggja bókhald eða láta hjá líða að semja ársreikning. Einnig er í frumvarpinu fjallað um tilraun og hlutdeild, ábyrgð þess sem lætur í té röng eða villandi gögn og fésektir lögaðila. Þá eru ákvæði um rannsókn, meðferð mála og fyrningu.

3.10. Gildandi réttur og samanburður við önnur lönd

Frumvarpið leysir af hólmi lög nr. 145/1994, um bókhald, með síðari breytingum. Jafnframt eru með frumvarpinu meginreglur reglugerðar nr. 505/2013, um rafrænt bókhald, geymslu rafrænna gagna og lágmarkskröfur til rafrænna bókhaldskerfa, færð að stórum hluta í lög. Frumvarpið tengist einnig lögum nr. 3/2006, um ársreikninga, lögum nr. 94/2019, um endurskoðendur og endurskoðun, skattalögum og almennri löggjöf á sviði félagaréttar.

Við undirbúning frumvarpsins var litið til bókhaldslöggjafar á Norðurlöndum og þróunar þar á síðustu árum. Í dönskum bókhaldslögum frá 2022 er meðal annars kveðið á um notkun stafrænna bókhaldskerfa. Frumvarpið fylgir þeirri þróun að gera tilteknum aðilum skyld að nota rafrænt bókhaldskerfi en gengur ekki eins langt í því varðandi stærðarmörk þeirra félaga

sem falla þar undir. Samkvæmt dönsku bókhaldslögunum er þeim félögum sem skylt er að semja og skila ársreikningi skylt að nota rafrænt bókhaldskerfi. Sama gildir um aðra bókhaldsskylda aðila ef hrein velta þeirra hefur verið yfir 300.000 DKK á tveimur samfelldum tekjuárum.

Reglur um varðveislu bókhaldsgagna eru nokkuð mismunandi á Norðurlöndum. Í Finnlandi er ekki gerð krafa um að gögn séu varðveitt þar í landi, en tryggja skal að stjórnvöld og endurskoðendur geti skoðað þau frá Finnlandi án ástæðulauss dráttar. Í Noregi er heimilt að varðveita rafræn bókhaldsgögn í öðru EES-ríki, Bretlandi eða Sviss, að því tilskildu að þau séu aðgengileg og læsileg frá Noregi. Sænsk lög byggjast enn á þeirri meginreglu að gögn séu varðveitt í Svíþjóð en heimila varðveislu rafrænna gagna erlendis að tilteknum skilyrðum uppfylltum. Í Danmörku er lögð áhersla á örugga varðveislu rafrænna gagna og sjálfvirka töku öryggisafrita í stafrænum bókhaldskerfum. Að minnsta kosti eitt öryggisafrit skal þar varðveitt á netþjóni innan ESB eða EES.

Ákvæði 19. gr. frumvarpsins falla að þessari þróun. Ekki er með frumvarpinu lengur gerð krafa um að bókhaldsgögn séu varðveitt hér á landi heldur er áhersla lögð á örugga varðveislu, læsileika, rekjanleika og aðgang stjórnvalda án tafar. Jafnframt eru sett skýr ákvæði um reglubundna töku öryggisafrita, aðskilda varðveislu þeirra og sannprófun á því að unnt sé að endurheimta gögn. Að þessu leyti fylgir frumvarpið staðsetningarhlutlausri nálgun finnsku laganna en tekur jafnframt mið af þeim öryggiskröfum sem gerðar eru í Danmörku og Noregi. Ábyrgð á varðveislu og aðgengi gagnanna hvílir áfram á hinum bókhaldsskylda þótt bókhaldskerfi eða gögn séu vistuð hjá þriðja aðila.

4. Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar.

Frumvarpið þykir ekki fela í sér álitafni sem kalla á sérstaka umfjöllun um samræmi við stjórnarskrá eða alþjóðlegar skuldbindingar.

Frumvarpið felur ekki í sér innleiðingu EES-gerðar eða annarra alþjóðlegra skuldbindinga en lög um bókhald eru grundvallareglur og grunnur fyrir allar fjárhagsupplýsinga félaga.

5. Samráð.

Lög um bókhald snerta atvinnulífið í heild og hefur ráðuneytið haft samráð við ýmsa fagaðila á þessu sviði við undirbúnings frumvarpsins. Fulltrúar Félags bókhaldsstofa, Félags viðurkenndra bókara og Félags löggiltra endurskoðenda, Skattsins, ársreikningaskrár og Fjársýslunnar hafa tekið þátt í starfshópi ráðuneytisins frá upphafi vinnunnar. Þannig hefur verið aflað sjónarmiða bæði þeirra sem bera ábyrgð á framkvæmd og eftirliti og þeirra sem vinna daglega við bókhald og reikningsskil.

Við samningu frumvarpsins hefur jafnframt verið haft samráð við fjármála- og efnahagsráðuneytið, Skattrannsóknarstjóra og Héraðssaksóknara.

Áform um lagasetningu voru birt í samráðsgátt stjórnvalda í ágúst 2026. Þrjár umsagnir bárust um áformin. Í umsögnum og öðrum ábendingum hefur almennt verið tekið undir nauðsyn þess að færa bókhaldslöggjöf til samræmis við rafræna framkvæmd.

Drög að frumvarpi voru birt í samráðsgátt stjórnvalda þann 12. október og bárust þar XX umsagnir....

.....

6. Mat á áhrifum.

6.1. Áhrif á almannahagsmuni og helstu hagsmunaaðila

Bókhald er grundvallarþáttur í starfsemi og eftirliti með félögum og snerta því lög um bókhald atvinnulífið og samfélagið í heild með beinum hætti. Þau hafa áhrif á almannahagsmunir og eru mikilvægur hluti af rekstrarumhverfi fyrirtækja.

Frumvarpið skýrir reglur um rafræn bókhaldsgögn, varðveislu þeirra og ábyrgð á bókhaldi. Það dregur úr óvissu um hvaða gögn teljast fullnægjandi og hvernig tryggja skuli varðveislu þeirra og aðgengi að þeim. Ábyrgð bókhaldsskylds aðila breytist ekki þótt hann nýti bókhaldskerfi eða þjónustu þriðja aðila. Frumvarpið styður við skilvirkni og aukna stafvæðingu og er þannig ætlað að bæta rekstrarskilyrði fyrirtækja.

6.2. Áhrif á stjórnsýslu ríkis og sveitarfélaga

Frumvarpið kallar á endurskoðun reglugerðar nr. 505/2013 og setningu reglugerðar um hæfisskilyrði skoðunarmanna. Endurskoðun laganna með rafrænum útgangspunti er grunnur fyrir aðra stafræna þróun í eftirliti og skilum til hins opinbera. Með frumvarpinu er því grunnurinn lagður að stafrænni vegferð í stjórnsýslu ríkis og sveitarfélaga. Rafrænn aðgangur að samræmdum gögnum getur síðar einfaldað eftirlit og gagnaöflun.

6.3. Fjárhagsleg áhrif

Ekki er gert ráð fyrir verulegum varanlegum útgjöldum verði frumvarpið að lögum, hvorki hjá hinu opinbera né hjá atvinnulífinu.

Bókhaldsskyldir aðilar geta þurft að leggja út í tímabundinn kostnað vegna breytinga á kerfum, samningum eða verklagi. Kostnaðurinn ræðst af því hvort núverandi lausnir fullnægja nýjum kröfum. Á móti getur dregið úr kostnaði við pappírsgeymslu og tvíverknað. Ávinningurinn er þó talinn meiri þar sem reglur verða skýrari og betur lagaðar að rafrænu bókhaldi.

6.4. Jafnréttisáhrif

Frumvarpið gerir ekki greinarmun á réttindum eða skyldum eftir kyni. Ekki er talið að það hafi mismunandi áhrif eftir kyni eða öðrum persónubundnum þáttum. Áhrif þess ráðast fyrst og fremst af eðli og umfangi rekstrar.

6.5. Áhrif á persónuvernd

Bókhaldsgögn geta innihaldið persónuupplýsingar. Frumvarpið felur ekki í sér nýja miðlæga söfnun slíkra upplýsinga. Notkun skýjaþjónustu og sjálfvirkrar vinnslu getur þó haft í för með sér áhættu, meðal annars þegar gögn eru varðveitt erlendis eða fleiri þjónustuaðilar fá aðgang að þeim.

Bókhaldsskyldur aðili ber áfram ábyrgð á að vinnsla persónuupplýsinga samrýmist lögum nr. 90/2018 og reglugerð (ESB) 2016/679. Hann þarf því að tryggja viðeigandi aðgangsstýringu og upplýsingaöryggi og að reglur um vinnsluaðila og flutning persónuupplýsinga til þriðju ríkja séu virtar.

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í greininni er kveðið á um markmið laganna. Áhersla er lögð á að bókhald veiti skýrar og áreiðanlegar upplýsingar um viðskipti og aðra ráðstöfun fjármuna bókhaldsskylds aðila, sem og um afkomu hans og efnahag. Jafnframt skulu bókhaldsfærslur og gögn vera rekjanleg þannig að unnt sé að sannreyna þær upplýsingar sem bókhaldið hefur að geyma. Ákvæðið

felur í sér grundvallarviðmið um gæði bókhalds og hefur þýðingu við skýringu annarra ákvæða laganna.

Um 2. gr.

Í greininni er að finna gildissvið frumvarpsins og eru þar tilgreindir þeir aðilar sem bókhaldsskyldan hvílir á. Gildissviðið byggir annars vegar á því að allur atvinnurekstur hér á landi sé bókhaldsskyldur án tillits til þess á hvaða formi hann er rekinn og hins vegar að þeir sem hafa með höndum eða fara með fé annarra séu bókhaldsskyldir. Hér er farin sama leið og í gildandi lögum, þ.e. að telja upp helstu flokka bókhaldsskyldra aðila en flokkuninni breytt þó gildissvið laganna haldist óbreytt. Hafa verður í huga að slík upptalning verður aldrei tæmandi. Hugsanleg vafatilvik ber að skýra út frá þeim meginsjónarmiðum sem liggja að baki efni greinarinnar.

Í 1. tölul. er lagt til að kveðið verði á um að félög og aðrir lögaðilar sem falla undir gildissvið laga um ársreikninga, nr. 3/2006, séu bókhaldsskyld. Er gildissviðið efnislega óbreytt frá gildandi lögum, sbr. upptalning í 1.-4. tl. núgildandi laga. Hér undir falla félög með takmarkaðri ábyrgð félagsmanna þ.e. hlutafélög, einkahlutafélög og önnur félög með takmarkaðri ábyrgð félagsmanna. Hér undir falla einnig samvinnufélög og samvinnusambönd, sparisjóðir og útibú erlendra félaga sem skráð eru í hlutafélagaskrá á grundvelli laga um hlutafélög eða laga um einkahlutafélög. Sjálfseignastofnanir sem stunda atvinnurekstur, sbr. lög um sjálfseignastofnanir sem stunda atvinnurekstur, nr. 33/1999. Undir ákvæði 1. Tölul. falla einnig sameignarfélög og önnur félög með ótakmarkaðri ábyrgð félagsmanna þegar slík félög falla undir gildissvið laga um ársreikninga en sameignarfélög sem falla ekki þar undir falla undir 4. tölul. 2. gr. frumvarpsins. Samkvæmt 3. tölul. 1. gr. laga um ársreikninga falla undir gildissvið þeirra laga sameignarfélög og önnur félög með ótakmarkaðri ábyrgð félagsaðila, svo og samlagsfélög, ef félagsaðilar þeirra eru eingöngu hlutafélög, einkahlutafélög, samlagshlutafélög, samvinnufélög og samvinnusambönd, sparisjóðir og skráð útibú erlendra félaga og sjálfseignastofnanir sem stunda atvinnurekstur. Sama á við ef um er að ræða samlagsfélags þegar ábyrgðaraðilar eru framangreind félög og ef sameignarfélög, og önnur félög með ótakmarkaðri ábyrgð félagsaðila, svo og samlagsfélög, sem skráð eru í firmaskrá eru meðalstór eða stór félög samkvæmt skilgreiningu laga um ársreikninga.

Samkvæmt 2. tölul. er kveðið á um að hvers konar fyrirtæki og stofnanir í eigu ríkis og sveitarfélaga sem stunda atvinnurekstur séu bókhaldsskyld. Með ríkisfyrirtækjum er átt við fyrirtæki í eigu ríkisins sem standa að öllu eða nokkru leyti undir kostnaði af starfsemi sinni með tekjum af sölu á vörum og þjónustu eða stunda starfsemi sem í meginatriðum er hliðstæð starfsemi einkaaðila. Eðlilegt er að sömu lög og reglur gildi um bókhald og ársreikninga fyrirtækja í eigu opinberra aðila og gilda mundu ef viðkomandi rekstur væri á vegum einkaaðila.

Samkvæmt 3. tölul. er kveðið á um að þrotabú og önnur bú sem eru undir skiptum ef þau stunda atvinnurekstur séu bókhaldsskyld.

Samkvæmt 4. tölul. er kveðið á um að hvers konar önnur félög, sjóðir og stofnanir sem stunda atvinnurekstur eða hafa á hendi fjáröflun eða fjárvörslu séu bókhaldsskyld. Mörg þessara félaga, sjóða og stofnana hafa með höndum fjármuni og þurfa að gera öðrum grein fyrir öflun og ráðstöfun þeirra. Telja verður eðlilegt að hagsmunir félagsaðila í slíkum félagsskap séu betur tryggðir með bókhaldsskyldu og skyldu til gerð ársreiknings. Undir 4. tölul. falla margvísleg félög og hagsmunasambönd sem stofnsett eru og starfrækt um ýmis áhugamál, svo sem stéttar- og fagfélög og sambönd þeirra, lífeyrissjóðir, íþróttafélög og

sambönd þeirra, kvenfélög, kirkju- og safnaðarsjóðir, minningarsjóðir, menningar- og styrktarsjóðir, stjórnmalafélög og -samtök, líknarfélög, sjóðir og sjálfseignarstofnanir, húsfélög og veiðifélög. Ákvæði laga þessara gilda um bókhald og ársreiknings þessara aðila en um sum þeirra gilda einnig sérlög eins og t.d. lög um félög til almannaheilla, nr. 110/2021, lög um skráð trúfélög og lífsskoðunarfélög, nr. 108/1999, lög um sjóði og stofnanir sem starfa samkvæmt staðfestri skipulagsskrá, nr. 19/1988, lög um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, nr. 129/1997. Sé kveðið á um strangari reglur í sérlögum gilda þau umfram ákvæði laga um bókhald. Undir ákvæði 4. tölul. falla einnig sameignarfélög önnur en þau sem falla undir gildissvið laga um ársreikninga. Sameignarfélög reka oftast atvinnustarfsemi en í íslenskum lögum eru ekki sérstakar takmarkanir gerðar á tilgangi þeirra og starfsemi en eins og fyrr segir falla hér undir þennan tölulið sameignarfélög að því leyti sem þau falla ekki undir ákvæði 1. tölul.

Samkvæmt 5. tölul. er kveðið á um að hver sá einstaklingur sem stundar atvinnurekstur eða sjálfstæða starfsemi sé bókhaldsskyldur og gildir þá einu hvaða starfsemi eða atvinnurekstur viðkomandi einstaklingur stundar.

Í 2. mgr. er kveðið á um að sé aðili úrskurðaður gjaldþrota eða fari í slitameðferð fellur bókhaldsskyldan ekki sjálfkrafa niður samkvæmt lögum þessum heldur hvílir hún á búinu allt þar til skiptum er lokið og endanlegt uppgjör hafi verið gert.

Um 3. gr.

Í greininni eru skilgreind helstu hugtök sem notuð eru í lögnum. Skilgreiningarnar byggjast að hluta á gildandi lögum og reglugerð nr. 505/2013 um rafrænt bókhald en hafa verið lagaðar að efni frumvarpsins og þeirri þróun sem orðið hefur í rafrænu bókhaldi. Þeim er ætlað að skýra merkingu hugtakanna og stuðla að samræmdri beitingu laganna.

Í 1. tölul. er hugtakið aðalbók skilgreint. Í aðalbók kemur fram staða hvers einstaks bókhaldsreiknings í lok viðkomandi bókhaldstímabils samkvæmt hreyfingalista eða dagbók í handfærðu bókhaldi. Samtölur aðalbókar eru uppsafnaðar og taka því til allra færslna frá upphafi reikningsárs fram að lokum viðkomandi bókhaldstímabils.

Í 2. tölul. er hugtakið áreiðanleiki skilgreint. Skjal telst áreiðanlegt ef unnt er að staðfesta með skilvirkum hætti að efni þess hafi ekki breyst frá útgáfu þess. Skjal getur því haldið áreiðanleika sínum þótt skráarsniði þess hafi verið breytt, enda hafi breytingin ekki áhrif á efni skjalsins og unnt sé að sannreyna það. Um nánari kröfur til áreiðanleika fer samkvæmt 15. gr.

Í 3. tölul. er hugtakið bókhaldsgögn skilgreint rúmt og með tæknilega hlutlausum hætti. Hugtakið tekur til allra gagna, skjala og annarra upplýsinga sem færslur í bókhaldi byggjast á eða nauðsynlegar eru til að sannreyna færslurnar. Undir hugtakið falla meðal annars ytri og innri frumgögn, afstemmingar, skýringar, samningar og upplýsingar um tengsl færslna við undirkerfi og önnur gögn. Ekki skiptir máli hvort bókhaldsgögn eru á pappír eða rafrænu formi.

Í 4. tölul. er hugtakið fjárhagsbókhald skilgreint sem samheiti yfir færsluskrá, sem einnig er nefnd dagbók, hreyfingalista og prófjöfnuð. Hugtakið afmarkar þann hluta bókhaldsins þar sem færslur eru skráðar í tímaröð, flokkaðar á viðeigandi bókhaldsreikninga og staða reikninganna tekin saman.

Í 5. tölul. er hugtakið frumrit skilgreint. Skilgreiningin byggist á því að staða skjals sem frumrits ráðist af rekjanleika þess og áreiðanleika en ekki eingöngu af því á hvaða miðli það er varðveitt. Rafrænt skjal getur því talist frumrit þótt ekkert eintak þess hafi verið gert á pappír, enda sé unnt að sýna fram á uppruna skjalsins og að efni þess hafi ekki verið breytt.

Í 6. tölul. er hugtakið gagnavinnskrukerfi skilgreint. Hugtakið tekur til tölva, fylgitækja og hugbúnaðar sem notuð eru við skipulagða vinnslu gagna. Skilgreiningin er tæknilega hlutlaus og getur meðal annars tekið til staðbundinna kerfa, samtengdra kerfa og kerfa sem rekin eru í skýjaþjónustu.

Í 7. tölul. er góð bókhaldsvenja skilgreind. Um er að ræða faglegan og síbreytilegan mælikvarða sem fyllir út í ákvæði laganna og tekur mið af viðurkenndri framkvæmd á hverjum tíma. Góð bókhaldsvenja tekur meðal annars til færslu, skjölunar, flokkunar, afstemmingar, varðveislu og framsetningar bókhalds. Við mat á því hvað telst góð bókhaldsvenja skal taka mið af umfangi og eðli starfseminnar og því hvort bókhaldið sé skýrt, rekjanlegt og unnt að sannreyna það.

Í 8. tölul. er hugtakið gögn skilgreint. Með gögnum er átt við sundurliðaðar upplýsingar sem skráðar eru handvirkt eða sjálfvirkt í gagnavinnskrukerfi og mynda eða verða hluti af færslu. Undir hugtakið geta meðal annars fallið upplýsingar um vöru eða þjónustu, magn, verð og samtölur reikninga.

Í 9. tölul. eru innri frumgögn skilgreind. Það eru gögn sem verða til hjá hinum bókhaldsskylda sjálfum og liggja til grundvallar færslum eða skrá hreyfingar innan bókhaldsins. Sem dæmi má nefna samrit útgefna reikninga, afreikninga, greiðsluseðla, greiðsluvittanir, samninga og gögn um millifærslur milli reikninga. Um er að ræða gögn sem eiga uppruna sinn innan starfsemi hins bókhaldsskylda, óháð því hvort þau eru gerð handvirkt eða með sjálfvirkri vinnslu.

Í 10. tölul. er hugtakið læsileg gögn skilgreint. Gögn teljast læsileg þegar þau eru birt þannig að maður geti lesið þau og skilið efni þeirra. Skilyrðið er sjálfstætt gagnvart því hvort gögn séu vélrænt lesanleg og getur þurft sérstakan hugbúnað eða annan tæknibúnað til að kalla rafræn gögn fram á læsilegu formi.

Í 11. tölul. eru rafræn bókhaldsgögn skilgreind. Með hugtakinu er átt við bókhaldsgögn með formfasta uppbyggingu sem tölvukerfi geta lesið og unnið með. Formföst uppbygging gerir meðal annars kleift að flytja gögn milli kerfa, vinna úr þeim með sjálfvirkum hætti og tengja þau við viðeigandi færslur.

Í 12. tölul. er rafrænt bókhald skilgreint sem bókhald sem bæði er fært og varðveitt á rafrænu formi. Skilgreiningin tekur til bókhalds þar sem færslur, vinnsla og varðveisla fara fram í rafrænu umhverfi, hvort sem kerfið er rekið hjá hinum bókhaldsskylda eða þriðja aðila.

Í 13. tölul. er rafrænt bókhaldskerfi skilgreint. Hugtakið tekur til þess hugbúnaðar og gagnavinnskrukerfis sem notað er til að færa, vinna eða varðveita bókhald og bókhaldsgögn. Undir hugtakið geta fallið bæði staðbundin kerfi og kerfi sem rekin eru af þjónustuveitanda eða í skýjaþjónustu.

Í 14. tölul. er rafrænt skjal skilgreint. Með rafrænu skjali er átt við safn samstæðra rafrænna gagna sem sett eru fram samkvæmt tilteknum staðli eða tækniforskrift og mynda fylgiskjal í bókhaldi. Rafrænn reikningur er dæmi um slíkt skjal. Skilgreiningin tekur til skjalsins sem afmarkaðrar heildar en einstakar upplýsingar innan þess teljast gögn.

Í 15. tölul. er hugtakið rekjanleiki skilgreint. Skjal telst rekjanlegt ef unnt er með skilvirkum hætti að rekja gögn þess til uppruna þeirra með tilvísun til gagna í kerfum útgefanda. Rekjanleiki felur í sér að unnt sé að sannreyna hvaðan skjalið kemur og tengja það við þau viðskipti, önnur atvik og bókhaldsfærslur sem það varðar. Rekjanleiki og áreiðanleiki eru nátengd skilyrði og um nánari kröfur til þeirra fer samkvæmt 15. gr.

Í 16. tölul. er tvíhliða bókhald skilgreint. Í tvíhliða bókhaldi er hver fjárhæð færð bæði til debet og kredit þannig að summa færslna á hvorri hlið sé jöfn. Með því kemur annars vegar fram ráðstöfun fjárhæðar og hins vegar uppruni hennar.

Í 17. tölul. eru ytri frumgögn skilgreind. Það eru gögn sem stafa frá þeim sem hinn bókhaldsskyldi á viðskipti við, svo sem reikningar, afreikningar, greiðsluseðlar, greiðslukvittanir, samningar og skeyti. Gögnin skulu, eftir því sem við á, bera með sér auðkenni útgefanda og viðtakanda og aðrar upplýsingar sem nauðsynlegar eru til að unnt sé að sannreyna viðskiptin. Ytri frumgögn geta verið á pappír eða rafrænu formi.

Um 4. gr.

Greinin svarar að mestu til 4. gr. gildandi laga. Þar er mælt fyrir um þá almennu skyldu bókhaldsskyldra aðila að haga bókhaldi sínu á skýran og aðgengilegan hátt og semja ársreikninga í samræmi við lög, reglugerðir og settar reikningsskilareglur. Sú breyting er gerð að jafnframt er tekið fram að bókhaldið skuli vera rekjanlegt. Með því er áréttað að unnt skuli vera að rekja upplýsingar og færslur í bókhaldinu til þeirra gagna sem þær byggjast á.

Um 5. gr.

Greinin svarar til 5. gr. gildandi laga. Þar er mælt fyrir um að stjórnendur og aðrir sem bera ábyrgð á starfsemi bókhaldsskylds aðila skuli sjá til þess að ákvæðum laganna og reglugerða settra samkvæmt þeim sé fylgt. Til ábyrgðarinnar telst meðal annars að bókhald sé fært og varðveitt með þeim hætti sem lögin áskilja. Ábyrgð samkvæmt 1. mgr. fellur ekki niður þótt annar aðili annist færslu eða varðveislu bókhaldsins. Ákvæðið er efnislega óbreytt frá gildandi lögum.

Um 6. gr.

Greinin er nýmæli og tekur til þess þegar færsla bókhalds eða einstök bókhaldsverkefni eru falin þriðja aðila. Undir ákvæðið geta meðal annars fallið gerð, vinnsla, varðveisla og miðlun bókhaldsgagna, hvort sem þjónustan er veitt með hefðbundnum hætti eða með sjálfvirkum lausnum.

Útvistun slíkra verkefna haggar ekki ábyrgð bókhaldsskylds aðila, stjórnenda hans eða annarra ábyrgðarmanna samkvæmt lögnum. Þeir geta því ekki vísað til þess að þriðji aðili hafi annast verkefnið til að komast undan þeirri ábyrgð sem á þeim hvílir.

Ákvæðið hefur ekki áhrif á rétt bókhaldsskylds aðila til að beina kröfu að þjónustuveitanda á grundvelli samnings eða almennra reglna, meðal annars vegna tjóns sem rekja má til þjónustunnar. Það tekur heldur ekki afstöðu til sjálfstæðrar ábyrgðar þjónustuveitanda samkvæmt öðrum lögum.

Um 7. gr.

Í greininni er mælt fyrir um almennar kröfur til bókhalds. Hún tekur að mestu saman efni sem nú er að finna í 6., 10. gr. a, 21. gr. og 3. mgr. 25. gr. gildandi laga.

Í 1. mgr. er kveðið á um að bókhaldi skuli hagað þannig að unnt sé að rekja viðskipti og notkun fjármuna á skýran og aðgengilegan hátt. Bókhaldið skal jafnframt veita nægilega sundurliðaðar upplýsingar um rekstur og efnahag til að unnt sé að meta tekjur, gjöld, eignir og skuldir. Málsgreinin er efnislega óbreytt frá 1. mgr. 6. gr. gildandi laga.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um að við skipulag og færslu bókhalds skuli taka mið af umfangi rekstrar og eðli starfseminnar. Bókhaldið skal vera í samræmi við lög og reglugerðir, settar reikningsskilareglur og góða bókhaldsvenju eins og hún er á hverjum tíma. Málsgreinin svarar til 2. mgr. 6. gr. gildandi laga.

Í 3. mgr. er áréttað að færslur og önnur gögn í bókhaldi skuli vera skýr og læsileg. Þurfi að gera breytingu á færslu skal það gert með annarri færslu eða að skýrt komi fram hverju var breytt, hvenær, hvernig og af hverjum.

Í 4. mgr. kemur fram sú meginregla að texti bókhalds skuli vera á íslensku og fjárhæðir í íslenskum krónum. Sé ársreikningur jafnframt birtur á öðru tungumáli skal koma fram að um þýðingu úr íslenskri útgáfu ársreiknings sé að ræða.

Í 5. mgr. er að finna undantekningu frá 4. mgr. fyrir félög sem hafa heimild til færa bókhald og semja ársreikning í erlendum gjaldmiðli samkvæmt lögum um ársreikninga. Slíkum félögum er heimilt að færa fjárhæðir í bókhaldi í þeim gjaldmiðli og hafa texta bókhaldsins á íslensku eða ensku. Sú breyting er gerð frá gildandi lögum að texti bókhaldsins verður ekki lengur heimilaður á dönsku.

Um 8. gr.

Í greininni er kveðið á um þá meginreglu að bókhaldsskyldir aðilar skuli færa tvíhliða bókhald nema þeir séu undanþegnir þeirri skyldu samkvæmt 6. gr. frumvarpsins. Meginreglan er óbreytt frá gildandi lögum.

Um 9. gr.

Greinin svarar að hluta til 3. gr. gildandi laga og mælir fyrir um undantekningar frá skyldu til að færa tvíhliða bókhald.

Sú undanþága gildandi laga sem tekur til einstaklinga í tilteknum atvinnugreinum og miðast við umfang eins aðkeypts starfsmanns að jafnaði er ekki lögð til að nýju. Þessir aðilar skulu því færa tvíhliða bókhald samkvæmt meginreglu 5. gr. Starfsgreinatengdar undanþágur þykja ekki lengur eiga við, meðal annars vegna aukins aðgengi að rafrænum bókhaldskerfum og kröfum um að bókhald og reikningar séu rafrænir. Færsla tvíhliða bókhalds er orðin einfaldari með rafrænum bókhaldskerfum.

Áfram er gert ráð fyrir undanþágu fyrir félög, sjóðir og stofnanir sem ekki stunda atvinnurekstur, enda séu tekjur þeirra eingöngu framlög félagsaðila sem ganga til greiðslu sameiginlegra útgjalda. Skilyrði gildandi laga um að aðkeypt vinnuafl svari að hámarki til eins starfsmanns fellur brott. Undanþágan miðast því við eðli starfsemi félagsins eða sjóðsins en ekki umfang aðkeypts vinnuafls. Hér getur meðal annars verið um að ræða lítil húsfélög og áhugamannafélög.

Þá er sérstaklega tekið fram að þrotabú og önnur bú undir skiptum séu undanþegin skyldu til að færa tvíhliða bókhald, enda hafi þau ekki með höndum atvinnurekstur.

Óbreytt er sú regla að sé aðili skyldur til að færa tvíhliða bókhald vegna eins þáttar starfsemi sinnar tekur skyldan til alls atvinnurekstrar hans. Þeir sem falla undir undanþágu greinarinnar skulu eftir sem áður færa þær bækur sem tilgreindar eru í 23. gr.

Um 10. gr.

Í greininni er kveðið á um heimild tveggja eða fleiri bókhaldsskyldra aðila til að færa sameiginlegt bókhald vegna afmarkaðs rekstrar sem þeir standa saman að. Niðurstöður samrekstrarbókhaldsins skulu færðar sundurliðaðar á viðeigandi bókhaldslykla í bókhald hvers samrekstraraðila í réttu hlutfalli í samræmi við ákvæði laganna. Ákvæðið er efnislega óbreytt frá 2. mgr. 1. gr. gildandi laga.

Um 11. gr.

Í greininni er mælt fyrir um skipulag og uppbyggingu bókhalds. Fyrstu þrjár málsgreinarnar svara að meginstefnu til 1.–3. mgr. 7. gr. gildandi laga en orðalagið er aðlagð rafrænu bókhaldi og breytttri tækni.

Í 1. mgr. er kveðið á um að skipulag bókhalds skuli taka mið af umfangi, gerð og eðli starfseminnar. Jafnframt skal líta til fjölda færslna og fjárhagslegs umfangs þeirra. Kröfur til skipulags bókhalds geta því verið mismunandi eftir stærð og starfsemi hins bókhaldsskylda.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um að skrifleg lýsing á skipulagi og uppbyggingu bókhalds skuli liggja fyrir. Umfang lýsingarinnar ræðst af umfangi og flækjustigi starfseminnar. Lýsingin skal meðal annars taka til þeirra kerfa sem notuð eru við færslu bókhalds, tengsla þeirra við önnur kerfi, sjálfvirkirar vinnslu, reikningsskipanar og tekjuskraningar. Markmiðið er að unnt sé að öðlast yfirsýn yfir uppbyggingu bókhaldsins og hvernig upplýsingar berast milli kerfa.

Í 3. mgr. er lögð áhersla á rekjanleika bókhalds. Unnt skal vera að rekja bókhaldsgögn til viðeigandi færslna og færslur aftur til þeirra gagna sem þær byggjast á. Jafnframt skal vera unnt að rekja niðurstöður bókhalds til reikningsskila og öfugt. Skipulag bókhalds skal einnig stuðla að öruggri varðveislu bókhaldsgagna og fullnægjandi innra eftirliti.

Í 4. mgr. er lagt til það nýmæli að bókhaldsskyldir aðilar sem falla undir lög um ársreikninga skuli færa bókhald sitt í rafrænu bókhaldskerfi. Þó eru félög sem falla undir viðmiðunarmörk örfélaga undanskilin þeirri skyldu. Með þessari kröfu er leitast við að tryggja að nýjar kröfur um færslu bókhalds í rafrænu bókhaldskerfi séu í samræmi við umfang og eðli rekstrar. Jafnframt að gætt sé meðalhófs og ekki leggja óhóflegar stjórnsýslubyrðir á allra minnstu félögin. Á sama tíma nær skyldan til þeirra félaga sem eru komin yfir viðmiðunarmörk örfélaga og þar sem ætla má að umfang viðskipta og bókhalds sé almennt meira og ávinningur af rafrænu bókhaldskerfi, svo sem aukin sjálfvirkni, rekjanleiki og áreiðanleiki bókhaldsgagna, sé meiri. Viðmiðunarmörk örfélaga samkvæmt lögum um ársreikninga fela þegar í sér almennt viðmið um hvaða félög teljast minnst að umfangi. Þá er litið svo á að notkun stærðarviðmiða sem byggjast ekki eingöngu á veltu heldur einnig á eignum og fjölda ársverka gefi heildstæðari mynd af umfangi rekstrar en einfalt veltuviðmið. Fyrirtæki geta verið ólík að eðli og rekstrarformi og velta ein og sér gefur því ekki í öllum tilvikum rétta mynd af stærð eða umfangi starfseminnar. Með framangreindri afmörkun er því leitast við að ná jafnvægi milli þess markmiðs að stuðla að aukinni rafvæðingu og áreiðanleika bókhalds annars vegar og þess að takmarka kostnað og stjórnsýslubyrði minni fyrirtækja hins vegar.

Í 5. mgr. er ráðherra veitt heimild til að setja nánari reglur um rafræn bókhaldskerfi og önnur kerfi sem tengjast þeim eða miðla bókhaldsgögnum. Reglugerðin getur meðal annars tekið til rekjanleika, aðgangsstýringar, sjálfvirkirar vinnslu, varðveislu, öryggis og flutnings bókhaldsgagna.

Um 12. gr.

Í greininni er mælt fyrir um færslu bókhalds. Hún svarar að meginstefnu til 9. gr. gildandi laga en ákvæðin eru jafnframt aðlöguð rafrænu bókhaldi og hugtökum frumvarpsins.

Í 1. mgr. er kveðið á um að viðskipti skuli skráð jafnskjótt og þau fara fram og önnur atvik svo fljótt sem unnt er eftir að þau eiga sér stað. Sé vegna fjölda viðskipta eða smæðar einstakra viðskipta ekki unnt eða hagkvæmt að skrá hver einstök viðskipti jafnóðum er heimilt að færa samanlagðar daglegar tekjur eða gjöld á grundvelli dagbóka, sjóðsuppgjöra eða annarra sambærilegra gagna, enda sé rekjanleiki og áreiðanleiki tryggður.

Í 2. mgr. eru settar almennar kröfur um rekjanleika, sannreynanleika og röð bókhaldsfærslna. Færslur skulu að jafnaði endurspegla rétta tímaröð þeirra viðskipta eða atvika sem þær byggjast á. Hver færsla skal studd viðeigandi bókhaldsgögnum og tengd þeim með einkvæmu auðkenni.

Í 3. mgr. er mælt fyrir um hvaða upplýsingar bókhaldsgögn þurfa að hafa að geyma. Upplýsingarnar ráðast af eðli viðskiptanna eða atviksins þannig að unnt sé að sannreyna efni færslunnar. Upptalningin er ekki tæmandi.

Í 4. mgr. er mælt fyrir um að fylgiskjöl sem ekki eru færð í rafrænt bókhaldskerfi skulu geymd í samfelldri töluröð. Þegar rafrænt bókhaldskerfi er notað er þess í stað gert ráð fyrir að tengsl færslna og bókhaldsgagna séu tryggð með einkvæmum auðkennum og rekjanleika innan kerfisins.

Í 5. mgr. er mælt fyrir að hinn bókhaldsskyldi skuli tryggja rekjanleika allra færslna í bókhaldi þannig að hægt sé að sannreyna þær upplýsingar sem þar koma fram.

Í 6. mgr. er skýrt hvenær bókhaldsgögn teljast hafa verið skráð í bókhald. Þau teljast skráð þegar færsla þeirra hefur áhrif á stöðu viðeigandi bókhaldslykla. Reglan á við hvort sem bókhaldið er fært rafrænt eða með öðrum hætti. Ákvæðið byggist á 18. gr. núgildandi reglugerðar nr. 505/2013 en gildissvið þess er rýmkað þannig að það tekur ekki aðeins til rafrænna skjala.

Um 13. gr.

Í greininni er mælt fyrir um bókhaldsbækur og reikningsskipan. Greinin tekur að meginstefnu saman efni 10. og 11. gr. gildandi laga en er aðlöguð að því að bókhald er nú að mestu fært í rafrænum bókhaldskerfum. Ekki er lengur miðað við að bókhaldið sé fært í tiltekna bækur eða á ákveðnu tæknilegu formi heldur að unnt sé að kalla fram tiltekna lágmarksupplýsingar úr því.

Í 1. mgr. er kveðið á um að bókhald skuli fært á varanlegan hátt. Í því felst að færslur og önnur bókhaldsgögn varðveitist og séu læsileg og aðgengileg á varðveislutímanum. Um breytingar og leiðréttingar á bókhaldsfærslum fer samkvæmt 3. mgr. 7. gr.

Í 2. mgr. eru tilgreind þau yfirlit sem að lágmarki skal vera unnt að kalla fram úr tvíhliða bókhaldi. Í færsluskrá koma allar færslur fram í færsluröð. Í hreyfingalista eru færslurnar flokkaðar eftir viðeigandi bókhaldslyklum. Í aðalbók eða prófjöfnuði kemur fram staða hvers einstaks bókhaldslykils. Færsluskrá tekur við af því sem nefnt er dagbók í gildandi lögum. Með orðalaginu er tekið mið af því að í rafrænu bókhaldi eru upplýsingarnar ekki endilega varðveittar í aðgreindum bókhaldsbókum heldur kallaðar fram úr bókhaldskerfinu eftir þörfum.

Í 3. mgr. er fjallað um reikningsskipan bókhalds. Að jafnaði skal nota sérstaka eigna-, skulda-, gjalda- og tekjureikninga. Fjöldi og sundurliðun reikninga skal ráðast af tegund, umfangi og stærð starfseminnar þannig að bókhaldið gefi nægilega skýrar og sundurliðaðar upplýsingar.

Í 4. mgr. er heimilað að nota sérstök undirkerfi til sundurliðunar á færslum. Slík undirkerfi skulu vera tengd fjárhagsbókhaldinu á skýran og öruggan hátt um sérstaklega afmarkaða bókhaldslykla. Færslur úr undirkerfum skulu berast reglulega og með öruggum hætti til fjárhagsbókhaldsins og vera rekjanlegar til þeirra bókhaldsgagna sem þær byggjast á. Ákvæðinu er ætlað að tryggja rekjanleika og samræmi milli undirkerfa og fjárhagsbókhalds.

Um 14. gr.

Í greininni eru settar almennar kröfur til bókhaldsgagna.

Í 1. mgr. er kveðið á um að bókhaldsgögn og færslur í bókhaldi skuli vera rekjanleg og áreiðanleg. Gögnin þurfa að veita nægar upplýsingar til að unnt sé að sannreyna efni og réttmæti viðkomandi færslu. Málsgreinin byggist að meginstefnu á 1. mgr. 8. gr. gildandi laga. Einnig skulu ytri og innri frumgögn hafa að geyma nægar upplýsingar til að unnt sé að skrá færsluna rétt og sannreyna hana síðar.

Í 2. mgr. eru taldar upp þær upplýsingar sem bókhaldsgögn skulu bera með sér eftir því sem við á. Upptalningin tekur meðal annars til auðkenna, dagsetninga, aðila, fjárhæða og lýsingar á þeim viðskiptum eða atvikum sem gögnin varða. Einnig er gerð krafa um að unnt sé að tengja gögn við viðeigandi færslur, undirkerfi og gagnaflutninga. Upplýsingarnar þurfa ekki allar að koma fram á skjalinu sjálfu, enda geta þær eftir atvikum falist í lýsigögnum eða öðrum upplýsingum sem tengdar eru skjalinu með öruggum og rekjanlegum hætti.

Sérstakar kröfur eru gerðar til rafrænna bókhaldsgagna. Unnt skal vera að sannreyna uppruna þeirra, breytingarsögu og tengsl við viðeigandi færslur og vinnslu í bókhaldskerfi. Þessar kröfur byggjast að hluta á reglugerð nr. 505/2013 en eru með frumvarpinu færðar í lög og látnar taka almennt til rafrænna bókhaldsgagna.

Í 3. mgr. er óheimilt að haga gerð, móttöku, skráningu, vinnslu eða tengingu bókhaldsgagna þannig að rekjanleiki þeirra eða sannreynanleiki skerðist. Ákvæðið á meðal annars við um flutning gagna milli kerfa og sjálfvirka vinnslu þeirra.

Í 4. mgr. er áréttað að á varðveislutíma bókhaldsgagna skuli ávallt vera unnt að kalla fram þau skjöl sem liggja til grundvallar færslum í bókhaldi. Ákvæðið tekur bæði til gagna sem urðu upphaflega til á pappír og rafrænna gagna.

Í 5. mgr. er ráðherra veitt heimild til að setja nánari reglur um innihald bókhaldsgagna.

Um 15. gr.

Í greininni er mælt fyrir um áreiðanleika og rekjanleika skjala sem liggja til grundvallar færslum í bókhaldi. Ákvæðið byggist að meginstefnu á 14. gr. reglugerðar nr. 505/2013 um rafrænt bókhald en er hér fært í lög. Jafnframt er gildissvið þess rýmkað þannig að meginreglan tekur til skjala óháð því hvort þau eru á rafrænu formi eða pappír.

Í 1. mgr. er kveðið á um að skjöl sem liggja til grundvallar bókhaldsfærslum skuli vera áreiðanleg og rekjanleg, hvort sem þau verða til hjá hinum bókhaldsskylda sjálfum eða berast frá öðrum. Markmiðið er að unnt sé að sannreyna uppruna skjalanna, efni þeirra og tengsl við viðeigandi færslur í bókhaldinu.

Í 2. mgr. er fjallað um rekjanleika frumgagns í bókhaldi viðtakanda. Skjal telst rekjanlegt ef unnt er að tengja það við útgefanda, þau viðskipti sem það varðar og viðeigandi færslur. Tengingin getur meðal annars byggst á númeri skjals, auðkenni útgefanda eða öðrum upplýsingum sem gera kleift að rekja feril þess. Einnig er fjallað um áreiðanleika frumgagns. Skjal telst áreiðanlegt ef unnt er að sýna fram á að gögnum þess og öðru efni hafi ekki verið breytt eftir útgáfu. Breyting á formi skjals, svo sem vegna vörpunar milli skráarsniða, hefur ekki áhrif á áreiðanleika þess ef sýnt er fram á að efni þess hafi haldist óbreytt.

Í 3. mgr. er fjallað um rafræn skjöl vegna viðskipta þar sem bókhaldsskylda hvílir eingöngu á seljanda vöru eða þjónustu. Slíkt skjal telst innra frumgagn í bókhaldi seljanda og skal hafa að geyma sömu upplýsingar og annars er krafist af fylgiskjali vegna sambærilegra viðskipta.

Í 4. mgr. er bókhaldsskyldum aðila veitt svigrúm til að ákveða hvernig áreiðanleiki og rekjanleiki rafrænna skjala er tryggður. Beita má tæknilegum úrræðum, svo sem gagnadagbókum og rafrænum undirskriftum, eða öðru bókhaldslegu verklagi sem samræmist góðri bókhaldsvenju. Upptalningin er ekki tæmandi og er ákvæðinu ætlað að vera óháð tiltekinni tækni.

Um 16. gr.

Í greininni er mælt fyrir um bókhald þeirra sem undanþegnir eru skyldu til að færa tvíhliða bókhald samkvæmt 6. gr.

Ekki er lengur gerð krafa um að bókhaldið sé fært í tilteknar bækur sem nefnast sundurliðunarbók og sjóðbók. Þess í stað er mælt fyrir um hvaða upplýsingar skulu skráðar og hvaða kröfur skráningin þarf að uppfylla. Skráninguna má því færa í bókhaldskerfi, öðru rafrænu kerfi, töflureikni eða með öðrum hætti, enda sé hún skipuleg og rekjanleg og uppfylli að öðru leyti kröfur laganna.

Í 1. mgr. er kveðið á um að halda skuli skrá yfir hreyfingar ársins á eignum, skuldum, tekjum og gjöldum. Færslurnar skulu flokkaðar eftir tegundum og studdar viðeigandi bókhaldsgögnum. Skráningin er einfaldari en tvíhliða bókhald en þarf að veita nægilega yfirsýn yfir rekstur og efnahag hins bókhaldsskylda.

Í 2. mgr. er aðeins gerð krafa um sérstaka sjóðsskrá ef tekið er við eða greitt með reiðufé. Ekki er þörf á sérstakri sjóðsskrá ef allar greiðslur fara um bankareikning eða annað jafnöruggt og rekjanlegt skráningarkerfi er notað. Ákvæðið tekur þannig mið af því að greiðslur fara nú að mestu fram rafrænt.

Í 3. mgr. er áréttað að unnt skuli vera að rekja niðurstöður skráningarinnar til ársreiknings. Með því er tryggt að sannreyna megí samræmi milli bókhalds og ársreiknings þótt ekki sé fært tvíhliða bókhald.

Almennar kröfur frumvarpsins um bókhaldsgögn, rekjanleika, leiðréttingar og varðveislu gilda áfram þótt ekki sé um að ræða tvíhliða bókhald eða að töflureiknir sé notaður í stað rafræns bókhaldskerfis.

Um 17. gr.

Í greininni er fjallað um rafræn skjöl sem frumgögn í bókhaldi. Ákvæðið byggist að meginefni til á reglum sem nú er að finna í reglugerð nr. 505/2013 um rafrænt bókhald, geymslu rafrænna gagna og lágmarkskröfur til rafrænna bókhaldskerfa. Almennar kröfur til efnis bókhaldsgagna koma fram í 14. gr. frumvarpsins og kröfur um rekjanleika og áreiðanleika þeirra í 15. gr.

Í 1. mgr. er áréttað að rafrænt skjal geti talist frumgagn í bókhaldi, enda uppfylli það kröfur 14. og 15. gr. Form skjalsins ræður því ekki hvort það telst fullnægjandi frumgagn heldur efni þess, rekjanleiki og áreiðanleiki.

Í 2. mgr. er skilgreint hvaða rafræna skjal telst ytra frumgagn í bókhaldi viðtakanda. Það er skjalið sem honum berst frá útgefanda eða fyrir hans hönd, hvort sem afhending fer fram beint eða fyrir milligöngu þjónustuaðila. Þegar um rafrænan reikning er að ræða telst hið móttækna rafræna skjal frumrit reikningsins. Ekki er því áskilið að reikningurinn sé jafnframt gefinn út eða varðveittur á pappír.

Í 3. mgr. er fjallað um formbreytingu rafrænna skjala. Sé skjali varpað úr einu skráarsniði yfir í annað telst sú útgáfa sem verður til við formbreytinguna innra frumgagn þess aðila sem formbreytingin er unnin fyrir. Skjalið sem barst frá útgefanda skal áfram varðveitt sem ytra frumgagn. Jafnframt er gerð sú krafa að formbreyting raski hvorki rekjanleika né áreiðanleika skjalsins.

Í 4. mgr. er kveðið á um að á varðveislutíma skuli ávallt vera unnt að kalla fram rafræn skjöl sem liggja til grundvallar færslum í bókhaldi og birta þau á læsilegan hátt. Skyldan gildir þótt skipt sé um bókhaldskerfi, hugbúnað eða tæknilegt skráarsnið á varðveislutímanum.

Um 18. gr.

Í greininni er fjallað um afhendingu rafrænna skjala og skeyta. Ákvæðið byggist að meginefni til á 19. og 20. gr. reglugerðar nr. 505/2013.

Meginreglan er sú að rafrænt skeyti telst afhent þegar það berst viðtakanda á því formi og eftir þeim gagnaflutningsmáta sem hann hefur samþykkt. Samþykkið getur annars vegar byggst á samkomulagi viðskiptaaðila og hins vegar á einhliða lýsingu viðtakanda, svo sem með því að hann tilgreini hvaða skráarsnið, sendingarleið eða móttökukerfi hann tekur við.

Markmið ákvæðisins er að viðtakandi geti haft stjórn á því með hvaða hætti rafræn skjöl berast honum. Útgefandi getur því ekki talið skeyti afhent með því einu að senda það á formi eða eftir gagnaflutningsmáta sem viðtakandi hefur ekki samþykkt. Þetta getur meðal annars átt við þegar reikningur er sendur á netfang viðtakanda án þess að hann hafi samþykkt slíka afhendingarleið.

Frá meginreglunni getur leitt annað ef sérstaklega er mælt fyrir um afhendingu eða móttöku rafrænna skjala í lögum, reglugerðum eða stjórnvaldsfyrirmælum settum samkvæmt þeim. Með þeirri viðbót er tekið mið af því að síðar kann að verða mælt fyrir um skyldu til að gefa út eða taka við tilteknum rafrænum skjölum, svo sem rafrænum reikningum sem uppfylla ákveðna staðla. Í slíkum tilvikum ræðst afhendingin af þeim sérreglum en ekki samþykki viðtakanda samkvæmt þessari grein.

Um 19. gr.

Í greininni er fjallað um varðveislu bókhalds og bókhaldsgagna, töku og varðveislu öryggisafrita og aðgang stjórnvalda að gögnunum. Ákvæðið tekur að hluta við af 20. gr. gildandi laga og ákvæðum reglugerðar nr. 505/2013 um varðveislu rafrænna gagna, öryggisafrit og aðgang eftirlitsaðila.

Í 1. mgr. er kveðið á um að bókhald og bókhaldsgögn skuli varðveitt á tryggan og öruggan hátt í sjö ár frá lokum viðkomandi reikningsárs. Varðveislutíminn er óbreyttur frá gildandi lögum. Á varðveislutímanum þarf að tryggja að gögnin séu læsileg og aðgengileg og að áreiðanleiki þeirra og rekjanleiki haldist. Varðveisluskyldan tekur meðal annars til bókhaldsfærslna, fylgiskjala, afstemminga, lýsinga á skipulagi og uppbyggingu bókhalds og annarra gagna sem nauðsynleg eru til að sannreyna bókhaldið.

Ekki er lengur gerð krafa um að bókhald eða bókhaldsgögn séu varðveitt hér á landi. Í stað staðsetningarkröfu er lögð áhersla á að gögnin séu varðveitt með öruggum hætti, séu aðgengileg og unnt sé að afhenda þau án tafar. Þetta gildir einnig þegar gögn eru varðveitt í skýjaþjónustu eða annars staðar erlendis. Önnur lög sem við eiga, meðal annars reglur um persónuvernd og flutning persónuupplýsinga til þriðju ríkja, gilda eftir sem áður.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um að taka skuli reglulega öryggisafrit af rafrænu bókhaldi, rafrænum fylgiskjölum þess og gagnasafnskerfi. Ákvæðið byggist á 11. gr. reglugerðar nr. 505/2013 en reglan er nú færð í lög. Tíðni afritunar skal taka mið af umfangi og eðli starfseminnar og því hversu mikið af gögnum gæti glatast ef bilun, öryggisatvik eða annað óhapp verður.

Öryggisafritun skal fara fram samkvæmt viðurkenndum verklagsreglum. Með því er átt við skjalfest fyrirkomulag sem tekur meðal annars til tíðni afritunar, þeirra gagna sem afrituð eru, varðveislu afrita, ábyrgðar á framkvæmdinni og þess hvernig endurheimt gagna er sannreynd. Verklagsreglurnar skulu varðveittar sem hluti af bókhaldsgögnum svo unnt sé að sýna fram á hvernig öryggisafritun hefur verið háttáð.

Í 3. mgr. er gerð krafa um að öryggisafrit séu varðveitt á tryggan og öruggan hátt og aðskilin frá þeim gögnum sem þau taka til. Aðskilnaðurinn þarf að vera með þeim hætti að

sama bilun, öryggisatvik, skemmd, eyðing eða lokun aðgangs leiði ekki til þess að bæði gögnin og öryggisafrit þeirra glatist eða verði óaðgengileg. Eftir aðstæðum kann að vera rétt að varðveita afrit á öðrum gagnamiðli, hjá öðrum þjónustuveitanda, í öðru rekstrarumhverfi eða á öðrum landfræðilegum stað. Ekki er þó gerð fortakslaus krafa um að öryggisafrit sé varðveitt í öðru ríki.

Jafnframt skal sannreyna reglulega að öryggisafrit séu heil og að unnt sé að endurheimta gögn úr þeim. Það nægir því ekki að öryggisafrit séu tekin ef ekki hefur verið kannað hvort þau séu nothæf til endurheimtar.

Í 4. mgr. er mælt fyrir um að við lokun reikningsárs skuli taka að minnsta kosti eitt heildarafrit af öllum gagnaskráum sem varða bókhaldið. Heildarafritið skal ná til þeirra gagna og upplýsinga sem nauðsynleg eru til að endurgera bókhaldið og sannreyna færslur þess, þar á meðal tengsl færslna við fylgiskjöl. Heildarafritið skal varðveitt á öruggum stað aðskilið frá bókhaldinu og öðrum bókhaldsgögnum þannig að það verði ekki fyrir áhrifum af sama atviki og aðalgögnin.

Í 5. mgr. er mælt fyrir um að ársreikningur skuli varðveittur í 25 ár frá lokum þess reikningsárs sem hann tekur til. Varðveislutíminn er óbreyttur frá gildandi lögum.

Í 6. mgr. er kveðið á um að bókhaldsskyldur aðili skuli veita stjórnvöldum aðgang að bókhaldi og bókhaldsgögnum. Ákvæðið veitir ekki sjálfstæða heimild til eftirlits heldur ræðst aðgangurinn af lagaheimildum viðkomandi stjórnvalds. Aðgangur skal takmarkast við það sem nauðsynlegt er vegna eftirlitsins.

Orðin án tafar fela í sér að staðsetning gagnanna eða fyrirkomulag vistunar þeirra má ekki valda ónauðsynlegum töfum á aðgangi stjórnvalda. Gögnin skulu vera á því formi að unnt sé að skoða þau og afrita. Við afhendingu eða afritun rafrænna gagna þarf jafnframt að varðveita samhengi milli bókhaldsfærslna og þeirra gagna sem færslurnar byggjast á.

Í 7. mgr. er áréttað að vistun bókhaldsgagna eða rekstur bókhaldskerfis hjá þriðja aðila breyti ekki skyldum eða ábyrgð hins bókhaldsskylda. Ábyrgðin verður því ekki framseld til bókhaldsstofu, hugbúnaðarveitanda, skýjaþjónustu eða annars þjónustuveitanda. Ákvæðið tengist þeirri meginreglu 9. gr. að útvistun bókhaldsverkefna leysi hinn bókhaldsskylda ekki undan ábyrgð.

Hinn bókhaldsskyldi þarf, meðal annars með samningi við þjónustuveitanda, að tryggja varðveislu og öryggisafritun gagnanna, aðgang að þeim og afhendingu þeirra á nothæfu formi. Sérstaklega þarf að tryggja að aðgangur að bókhaldi og bókhaldsgögnum glatist ekki ef áskrift eða þjónustusamningi lýkur eða þjónustuveitandi hættir starfsemi. Hinn bókhaldsskyldi þarf því að geta fengið gögnin afhent ásamt þeim upplýsingum sem nauðsynlegar eru til að varðveita tengsl milli færslna og fylgiskjala og flytja gögnin í annað kerfi.

Í 8. mgr. er mælt fyrir um varðveislu bókhalds og bókhaldsgagna þegar bókhaldsskyldur aðili hættir starfsemi. Sá sem síðast bar ábyrgð á starfseminni skal þá tryggja að bókhald og bókhaldsgögn verði áfram varðveitt með lögmæltum hætti út varðveislutímann. Í skyldunni felst einnig að tryggja áframhaldandi aðgang að rafrænum gögnum og nauðsynlegum öryggisafritum þeirra. Ábyrgðin fellur ekki niður þótt samningi við þann aðila sem annaðist vistun gagnanna eða rekstur bókhaldskerfis hafi verið sagt upp.

Í 9. mgr. er ráðherra veitt heimild til að setja nánari ákvæði um framkvæmd greinarinnar í reglugerð. Heimildin tekur meðal annars til töku og varðveislu öryggisafrita og aðgangs stjórnvalda að rafrænum bókhaldsgögnum. Með reglugerð má þannig mæla nánar fyrir um framkvæmd öryggisafritunar, aðskilnað afrita frá öðrum gögnum, sannprófun endurheimtar og það form sem nota skal þegar rafræn bókhaldsgögn eru gerð aðgengileg stjórnvöldum.

Um 20. gr.

Í greininni er endurskoðendum, skoðunarmönnum og félagskjörnum skoðunarmönnum tryggður sá aðgangur að bókhaldi, bókhaldsgögnum og öðrum upplýsingum sem nauðsynlegur er vegna starfa þeirra. Ákvæðið byggist á 1. mgr. 33. gr. gildandi laga.

Stjórnendur skulu sjá til þess að viðkomandi fái nauðsynleg gögn, upplýsingar og aðstoð. Hugtakið stjórnendur er notað þar sem það tekur bæði til stjórnar og annarra sem bera ábyrgð á starfsemi hins bókhaldsskylda.

Í greininni er eingöngu fjallað um aðgang að bókhaldi og bókhaldsgögnum. Um val, hæfi, hlutverk og ábyrgð endurskoðenda, skoðunarmanna og félagskjörinna skoðunarmanna fer samkvæmt ákvæðum IV. kafla.

Um 21. gr.

Greinin fjallar um skyldu bókhaldsskyldra aðila til að semja ársreikning og um reikningsár þeirra. Hún byggist á 1. og 2. mgr. 22. gr. gildandi laga og er efnislega óbreytt.

Í 1. mgr. er kveðið á um þá meginreglu að bókhaldsskyldir aðilar skuli semja ársreikning fyrir hvert reikningsár samkvæmt lögnum. Séu gerðar strangari kröfur til samningar ársreiknings í öðrum lögum ganga þær kröfur fram. Lög þessi gilda að öðru leyti um bókhald og ársreikning viðkomandi aðila. Ákvæði gildandi laga um lágmarksinnihald ársreiknings og að hann skuli mynda eina heild er fært í 23. gr. frumvarpsins.

Í 2. mgr. er kveðið á um að reikningsár skuli að jafnaði vera tólf mánuðir og miðast við mánaðamót. Við upphaf eða lok starfsemi eða breytingu á reikningsári getur það verið skemmra eða lengra, þó aldrei lengra en fimmtán mánuðir.

Í 3. mgr. er áréttað að reikningsári verði aðeins breytt ef sérstakar aðstæður gefa tilefni til. Gera skal grein fyrir breytingunni og ástæðum hennar í skýringum með ársreikningi.

Um 22. gr.

Greinin fjallar um þær reikningsskilareglur sem beita skal við samningu ársreiknings. Hún byggist að hluta á 30. gr. gildandi laga en felur jafnframt í sér nýmæli.

Samkvæmt 1. mgr. skal við samningu ársreiknings fylgja ákvæðum laganna og góðri reikningsskilavenju. Bókhaldsskyldum aðila er jafnframt heimilt að beita settum reikningsskilareglum og skal þá greina frá því í skýringum. Ákvæðið samsvarar að hluta 30. gr. gildandi laga en vísun til góðrar reikningsskilavenju er gerð skýrari.

Í 2. mgr. er bókhaldsskyldum aðila sem ekki fellur undir önnur lög um samningu ársreiknings heimilað að semja ársreikning samkvæmt lögum um ársreikninga. Velji hann þá leið skal beita ákvæðum þeirra laga í heild. Ekki er því heimilt að velja einstök ákvæði úr hvorum lögum fyrir sig. Gera skal grein fyrir valinu í skýringum með ársreikningi. Þetta er nýmæli og er ætlað að tryggja skýran og samræmdan grundvöll reikningsskilanna.

Í 3. mgr. er tekið fram að heimild 2. mgr. nái ekki til þess að láta ríkisskattstjóra útbúa rekstrar- og efnahagsyfirlit á grundvelli skattframtals (hnappinn). Sú einföldun stendur aðeins þeim aðilum til boða sem uppfylla skilyrði laga um ársreikninga um slíka afgreiðslu.

Um 23. gr.

Greinin fjallar um innihald og framsetningu ársreiknings. Hún tekur saman efni sem nú er að finna í 1. mgr. 22. gr. og 1. og 2. mgr. 25. gr. gildandi laga, auk þess sem nokkrum nýjum reglum er bætt við.

Í 1. mgr. er kveðið á um að ársreikningur skuli að minnsta kosti hafa að geyma rekstrarreikning, efnahagsreikning og skýringar eftir því sem við á. Jafnframt er áréttað að

ársreikningurinn skuli mynda eina heild. Ákvæðið er efnislega óbreytt frá 1. mgr. 22. gr. gildandi laga.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um samræmi í framsetningu rekstrarreiknings og efnahagsreiknings frá einu ári til annars. Sé framsetningu breytt skal gera grein fyrir breytingunni og ástæðum hennar í skýringum. Ákvæðið samsvarar 1. mgr. 25. gr. gildandi laga en sú krafa að greina frá ástæðum breytingarinnar er skýrð.

Í 3. mgr. er gerð krafa um að fjárhæðir fyrra reikningsárs séu sýndar til samanburðar. Séu fjárhæðir ekki sambærilegar skal aðlagja þær ef unnt er og gera grein fyrir aðlöguninni í skýringum. Þetta er nýmæli í bókhaldslögum og er ætlað að auðvelda samanburð milli reikningsára.

Í 4. mgr. er heimilað að sleppa liðum sem hafa hvorki að geyma fjárhæð á reikningsárinu né fyrra reikningsári. Ákvæðið er nýmæli og felur í sér einföldun á framsetningu ársreiknings.

Í 5. mgr. er kveðið á um bann við því að fella saman eignir og skuldir eða tekjur og gjöld. Reglan er nú í 2. mgr. 25. gr. gildandi laga. Þó er gert ráð fyrir undantekningu þegar samjöfnun leiðir af lögum eða þeim reikningsskilareglum sem ársreikningurinn er saminn eftir.

Regla 3. mgr. 25. gr. gildandi laga um tungumál ársreiknings og gjaldmiðil er ekki tekin upp í greininni þar sem um þau atriði er fjallað í almennum ákvæðum frumvarpsins.

Um 24. gr.

Greinin fjallar um efnahagsreikning og samsvarar að meginstefnu til 23. gr. gildandi laga.

Í 1. mgr. er kveðið á um að eignir, skuldir, þar með taldar skuldbindingar, og eigið fé skuli sýnt á kerfisbundinn hátt. Jafnframt er skýrt að eigið fé sé mismunur eigna og skulda.

Í 2. mgr. eru sett almenn skilyrði fyrir færslu eignar í efnahagsreikning. Líklegt þarf að vera að hinn bókhaldsskyldi hafi fjárhagslegan ávinning af eigninni í framtíðinni og unnt þarf að vera að meta virði hennar með áreiðanlegum hætti. Orðalagið er aðlagð að því að lögin gilda um fleiri bókhaldsskylda aðila en félög en efni ákvæðisins er óbreytt.

Í 3. mgr. eru með sama hætti sett skilyrði fyrir færslu skuldar. Líklegt þarf að vera að til uppgjors hennar komi og unnt þarf að vera að meta fjárhæð hennar með áreiðanlegum hætti.

Í 4. mgr. er gerð krafa um að efnahagsreikningur sé nægilega sundurliðaður til að gefa glögga mynd af eignum, skuldum og eigin fé hins bókhaldsskylda í lok reikningsárs. Ákvæðið er efnislega óbreytt frá gildandi lögum.

Um 25. gr.

Greinin fjallar um rekstrarreikning. Fyrstu tvær málsgreinarnar byggjast á 24. gr. gildandi laga en önnur ákvæði greinarinnar fela í sér nánari reglur um færslu tekna og gjalda á rétt reikningsár, framsetningu þeirra og leiðréttingar.

Í 1. og 2. mgr. kemur fram að allar tekjur og öll gjöld reikningsársins skuli koma fram í rekstrarreikningi og að þau skuli sýnd á kerfisbundinn og nægilega sundurliðaðan hátt. Ákvæðin eru efnislega sambærileg 24. gr. gildandi laga.

Í 3. mgr. er sú meginregla áréttuð að tekjur og gjöld skuli færð á það reikningsár sem þau tilheyra án tillits til þess hvenær greiðsla fer fram.

Í 4. mgr. er nánar kveðið á um færslu tekna og gjalda sem eru greidd eða innheimt á öðru reikningsári en því sem þau tilheyra. Gjöld sem greidd eru fyrir fram og óinnheimtar tekjur skulu færð til eignar. Fyrir fram innheimtar tekjur og ógreidd gjöld skulu færð til skuldar.

Í 5. mgr. er kveðið á um að tekjur og gjöld sem ekki tengjast reglulegri starfsemi skuli sýnd sérstaklega og að gera skuli grein fyrir eðli þeirra í skýringum, nema fjárhæðir séu óverulegar. Ákvæðið er nýmæli.

Í 6. mgr. er fjallað um leiðréttingu rangra eða ófullnægjandi færslna sem varða fyrri reikningsár og um breytingar á reikningsskilaaðferðum. Áhrif slíkra leiðréttinga og breytinga skulu færð á eigið fé í upphafi reikningsárs og samanburðarfjárhæðum breytt eftir því sem unnt er. Jafnframt skal gera grein fyrir breytingunum og áhrifum þeirra í skýringum. Ákvæðið er nýmæli í bókhaldslögum.

Í 7. mgr. er bann við því að fella saman tekjur og gjöld áréttað. Sambærileg almenn regla um samjöfnun er í 23. gr. frumvarpsins.

Í 8. mgr. er kveðið á um að gera skuli grein fyrir ráðstöfun afkomu reikningsársins í ársreikningnum eða skýringum með honum. Ákvæðið samsvarar 27. gr. gildandi laga.

Um 26. gr.

Greinin fjallar um færslu óefnislegra réttinda og rannsóknar- og þróunarkostnaðar til eignar. Hún samsvarar 26. gr. gildandi laga og er efnislega óbreytt.

Samkvæmt greininni má aðeins færa óefnisleg réttindi til eignar hafi þeirra verið aflað gegn greiðslu. Sama skilyrði gildir um rannsóknar- og þróunarkostnað. Eigin þróuð réttindi verða því ekki færð til eignar á grundvelli ákvæðisins.

Um 27. gr.

Greinin fjallar um mat eigna og skulda og byggist að meginstefnu til á 28. gr. gildandi laga. Ákvæðin eru þó skýrð og aðlöguð að almennum reglum um reikningsskil.

Í 1. mgr. er kveðið á um að peningalegar eignir og skuldir skuli færðar með þeirri fjárhæð sem raunverulega svarar til verðmætis þeirra á reikningsskiladegi. Ákvæðið er efnislega óbreytt frá gildandi lögum.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um að varanlegir rekstrarfjármunir skuli að jafnaði færðir á kostnaðarverði að frádregnum uppsöfnuðum afskriftum og eftir atvikum virðisrýrnun. Í stað tilvísunar gildandi laga til hæfilegra árlegra afskrifta er skýrt að afskriftir skuli vera kerfisbundnar og miðast við áætlaðan nýtingartíma eignar og notkun hennar. Sé vikið frá matsaðferðinni skal gera grein fyrir því í skýringum.

Í 3. mgr. er skilgreint hvaða kostnaður telst til kostnaðarverðs varanlegra rekstrarfjármuna. Ákvæðið er efnislega sambærilegt 2. mgr. 28. gr. gildandi laga.

Í 4. mgr. er fjallað um framleiðslukostnaðarverð varanlegra rekstrarfjármuna sem hinn bókhaldsskyldi framleiðir sjálfur. Til þess telst beinn framleiðslukostnaður og heimilt er að telja með eðlilegt hlutfall óbeins kostnaðar sem fellur til á framleiðslutímanum. Ákvæðið er nýmæli í bókhaldslögum.

Í 5. mgr. er kveðið á um að kostnaðarverð óefnislegrar eignar samkvæmt 26. gr. skuli miðast við það endurgjald sem greitt var fyrir hana. Ákvæðið skýrir tengsl 26. og 27. gr.

Í 6. mgr. er fjallað um mat birgða. Ákvæðið er efnislega óbreytt frá 3. mgr. 28. gr. gildandi laga. Birgðir skulu metnar á kostnaðarverði eða dagverði, hvort sem lægra reynist, og dreifingarkostnaður telst ekki til kostnaðarverðs þeirra.

Í 7. mgr. er kveðið á um upplýsingagjöf þegar matsaðferð er breytt eða veruleg breyting verður á mati eigna eða skulda. Ákvæðið byggist á 4. mgr. 28. gr. gildandi laga en er skýrara varðandi það að greina skuli frá ástæðum breytingarinnar og áhrifum hennar.

Um 28. gr.

Greinin fjallar um virðisrýrnun eigna og byggist á 29. gr. gildandi laga.

Í 1. mgr. er kveðið á um skyldu til að færa fastafjármuni niður þegar markaðsverð þeirra er lægra en bókfært verð og ástæður verðlækkunar verða ekki taldar skammvinnar. Ákvæðið er efnislega óbreytt frá gildandi lögum.

Í 2. mgr. er heimilað að færa áhættufjármuni og langtímakröfur til markaðsverðs á reikningsskiladegi sé það lægra en bókfært verð. Jafnframt er skylt að færa slíkar eignir niður þegar sérstök þörf er á, svo sem vegna hættu á að krafa innheimtist ekki eða verðmæti eignar endurheimtist ekki að fullu. Ákvæðið er efnislega sambærilegt 2. mgr. 29. gr. gildandi laga.

Í 3. mgr. er kveðið á um bakfærslu niðurfærslu þegar þær ástæður sem lágu henni til grundvallar eiga ekki lengur við. Bókfært verð eftir bakfærslu má þó ekki verða hærra en það hefði verið ef niðurfærslan hefði ekki átt sér stað. Niðurfærsla viðskiptavildar verður ekki færð til baka. Ákvæðið er nýmæli og skýrir meðferð eigna þegar forsendur fyrri niðurfærslu breytast.

Í 4. mgr. er kveðið á um að matsbreytingar samkvæmt greininni skuli færðar í rekstrarreikning og að gera skuli grein fyrir þeim í skýringum. Skylda til færslu í rekstrarreikning er óbreytt frá 3. mgr. 29. gr. gildandi laga en upplýsingaskyldan í skýringum er viðbót.

Um 29. gr.

Greinin fjallar um skýringar með ársreikningi. Hún byggist á 31. gr. gildandi laga og tekur jafnframt við hluta þeirrar upplýsingaskyldu sem nú kemur fram í 30. gr. laganna.

Í 1. mgr. er kveðið á um að gera skuli grein fyrir þeim reikningsskilareglum sem beitt er við samningu ársreiknings og breytingum á þeim frá fyrra reikningsári. Ákvæðið tengist 22. gr. frumvarpsins og er ítarlegra en núgildandi 30. gr., sem aðeins áskilur upplýsingar þegar settum reikningsskilareglum er beitt.

Í 2. mgr. eru taldar upp þær upplýsingar sem veita skal í skýringum, komi þær ekki þegar skýrt fram í efnahagsreikningi eða rekstrarreikningi. Upplýsingarnar skulu tengdar við viðeigandi liði þeirra reikninga.

Upptalningin samsvarar að meginstefnu til 31. gr. gildandi laga. Áfram skal meðal annars veita upplýsingar um breytingar á varanlegum rekstrarfjármunum, opinbert mat eigna, nafnverð eignarluta, hreyfingar á eiginfjárreikningum, veðsetningar og ábyrgðir. Við ákvæðið er bætt tilvísun til annarra verulegra skuldbindinga. Jafnframt er skýrt að veita skuli aðrar upplýsingar í skýringum sem máli skipta við mat á rekstri, afkomu og efnahag hins bókhaldsskylda.

Um 30. gr.

Í greininni er kveðið á um hvenær ársreikningur skuli liggja fyrir undirritaður, hverjum beri að undirrita hann og hvernig fara skuli með mótbárur þeirra sem eru undirritunarskyldir. Greinin byggist á 3. og 4. mgr. 22. gr. gildandi laga.

Í 1. mgr. kemur fram sú meginregla að ársreikningur skuli fullgerður og undirritaður eigi síðar en sex mánuðum eftir lok reikningsárs. Annar frestur getur þó gilt sé hann ákveðinn í lögum eða stjórnvaldsfyrirmælum sem sett eru með stoð í lögum. Undantekningunni er ætlað að tryggja samræmi við sérreglur sem kunna að gilda um einstaka bókhaldsskylda aðila.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um hverjir skuli undirrita ársreikning. Í stað þess að vísa til þeirra sem bera ábyrgð á bókhaldinu, eins og gert er í gildandi lögum, er vísað til stjórnenda og annarra sem bera ábyrgð á starfsemi hins bókhaldsskylda samkvæmt 7. og 8. gr. frumvarpsins. Orðalagið tekur mið af því að stjórnskipulag bókhaldsskyldra aðila getur verið mismunandi.

Í 3. mgr. er kveðið á um að sá sem er skylt að undirrita ársreikning en hefur mótbárur gegn honum skuli undirrita hann með fyrirvara. Í fyrirvaranum skal koma fram hvers eðlis mótbárurnar eru. Ákvæðið er efnislega óbreytt frá gildandi lögum.

Um 31. gr.

Greinin fjallar um rétt minni hluta félagsmanna til að krefjast þess að ársreikningur félags sæti athugun endurskoðanda, endurskoðunarfyrirtækis eða skoðunarmanns. Ákvæðið samsvarar 32. gr. gildandi laga og er að meginefni óbreytt.

Í 1. mgr. er kveðið á um að félagsmenn sem fara með minnst einn tíunda hluta atkvæða í félagi geti á félagsfundi krafist kosningar endurskoðanda, endurskoðunarfyrirtækis eða skoðunarmanns, hafi ekki þegar verið mælt fyrir um slíkt í samþykktum félagsins. Ákvæðið felur í sér vernd fyrir minni hluta félagsmanna og er undantekning frá þeirri meginreglu 32. gr. að félagi sem ekki er endurskoðunarskylt sé almennt í sjálfsvald sett hvort það velur skoðunarmann.

Í 2. mgr. er vísað til laga um endurskoðendur og endurskoðun um starf endurskoðenda og endurskoðunarfyrirtækja en til 32. gr. frumvarpsins um hæfi og starf skoðunarmanna.

Í 3. mgr. er tryggt að nýr hæfur aðili verði valinn án óþarfa tafa ef sá sem gegnir starfinu uppfyllir ekki lengur skilyrði þess. Ákvæðið er efnislega óbreytt frá gildandi lögum.

Um 32. gr.

Í greininni er fjallað um skoðunarmenn sem fengnir eru sem óháðir þriðju aðilar til að yfirfara ársreikning. Greina ber slíka skoðunarmenn frá félagskjörnum skoðunarmönnum samkvæmt 33. gr. frumvarpsins. Ákvæðið byggist að hluta á 35. gr. gildandi laga en felur í sér þá breytingu að ekki er lengur gert ráð fyrir almennri skyldu til að kjósa eða ráða skoðunarmann. Bókhaldsskyldum aðila sem ekki er skylt að láta endurskoða ársreikning sinn er þess í stað heimilt að nýta þjónustu skoðunarmanns, með fyrirvara um rétt félagsmanna samkvæmt 31. gr. frumvarpsins.

Með þessari tilhögun er leitast við að draga úr kostnaði og stjórnsýslubyrði lítilla félaga án þess að útiloka þann kost að fá óháðan aðila til að yfirfara ársreikning. Yfirferð skoðunarmanns getur þannig verið raunhæfur kostur fyrir félög sem vilja fá yfirferð þriðja aðila en eru ekki endurskoðunarskyld.

Í 2. mgr. eru sett grundvallarskilyrði um hæfi skoðunarmanns. Áfram er gert ráð fyrir að skoðunarmaður sé lögráða og fjár síns ráðandi, en þau skilyrði er einnig að finna í 35. gr. gildandi laga. Jafnframt skal hann hafa nægilega þekkingu og reynslu af bókhaldi og reikningsskilum með hliðsjón af stærð og starfsemi hins bókhaldsskylda. Þá eru gerðar skýrar kröfur um óhæði. Skoðunarmaður má ekki sitja í stjórn, gegna stjórnunarstarfi eða vera starfsmaður þess aðila sem hann tekur að sér að yfirfara ársreikning fyrir.

Í 3. mgr. er afmarkað í hverju yfirferð skoðunarmanns felst. Honum ber að kanna ársreikning, bókhaldsgögn og önnur nauðsynleg gögn í því skyni að leggja mat á hvort ársreikningurinn sé í samræmi við bókhaldið og ákvæði laga og reglugerða. Um undirritun skoðunarmanns og þær athugasemdir sem honum ber að gera við ársreikninginn fer samkvæmt 36. gr.

Sérstaklega er tekið fram að yfirferð skoðunarmanns teljist hvorki endurskoðun né önnur vinna sem lögum samkvæmt er áskilin endurskoðanda. Markmiðið er að skýrt sé gagnvart félaginu, félagsmönnum og öðrum notendum ársreiknings að umfang og eðli yfirferðar skoðunarmanns er annað en við endurskoðun.

Í lok greinarinnar er ráðherra falið að setja nánari reglur um hæfi og óhæði skoðunarmanna, umfang og framkvæmd yfirferðar og skjalfestingu vinnunnar. Reglugerðarheimildinni er ætlað að stuðla að samræmdari og traustari framkvæmd og draga úr hættu á að yfirferð skoðunarmanns veiti meira öryggi en efni standa til.

Um 33. gr.

Greinin fjallar um félagskjörna skoðunarmenn sem kosnir eru úr hópi félagsaðila. Ákvæðið byggist á 5. mgr. 35. gr. gildandi laga og efnislega óbreytt. Þó er með ákvæðinu lagt til að hugtakinu „trúnaðarmenn úr hópi félagsmanna“ sem má finna í núgildandi lögum sem og annars staðar í löggjöf á sviði félaga- og reikningsskilaréttar, verði breytt í „félagskjörnir skoðunarmenn“. Með þessari breytingu er stefnt að eyða misræmi á milli lagabálka og jafnframt skýra betur hlutverk félagskjörins skoðunarmanns. Hugtakið „trúnaðarmaður“ getur leitt til misskilnings en t.a.m. hefur hugtakið aðra merkingu á sviði vinnuréttar. Eðlilegra þykir að nota orðið „félagskjörinn skoðunarmaður“ enda felst hlutverk hans í yfirferð og skoðun hvort farið hafi verið eftir ákvörðunum félagsfunda og stjórnar um öflun, ráðstöfun og ávöxtun fjármuna og önnur atriði í rekstri félagsins. Hlutverk félagskjörna skoðunarmanna er frábrugðið hlutverki óháðs skoðunarmanns skv. 32. gr. frumvarpsins og eiga því hæfi og óhæfisreglur samkvæmt því ákvæði ekki við um félagskjörna skoðunarmenn.

Lagt er til að skýrar verði tekið fram en í gildandi lögum að félagskjörnum skoðunarmönnum beri að upplýsa félagsmenn um athugasemdir sínar þannig að þeir geti brugðist við ef tilefni er til. Ákvæðinu er þannig ætlað að stuðla að innra aðhaldi og upplýsingagjöf innan félagsins.

Um 34. gr.

Í greininni er að finna sameiginleg ákvæði um endurskoðendur, skoðunarmenn og félagskjörna trúnaðarmenn. Ákvæðið byggist að hluta á 33. gr. gildandi laga.

Í 1. mgr. er kveðið á um rétt þessara aðila til að sitja fundi þar sem ársreikningur er til umfjöllunar og gera þar grein fyrir niðurstöðum sínum. Rétturinn til fundarsetu er óbreyttur að meginefni en ákvæðið tekur nú skýrt til allra þriggja hópanna.

Í 2. mgr. er vísað til laga um endurskoðendur og endurskoðun um þagnarskyldu endurskoðenda. Jafnframt er mælt fyrir um þagnarskyldu skoðunarmanna og félagskjörinna skoðunarmanna/trúnaðarmanna. Orðalagið er ítarlegra en í gildandi lögum og skýrt er að upplýsingagjöf er heimil þegar hún er nauðsynleg vegna starfa viðkomandi eða leiðir af lögum.

Í 3. mgr. er vísað til 20. gr. um aðgang að bókhaldi og bókhaldsgögnum. Samsvarandi regla er nú í 1. mgr. 33. gr. gildandi laga en er í frumvarpinu færð frammar í sérstakt ákvæði um aðgang þessara aðila að bókhaldsgögnum.

Um 35. gr.

Greinin fjallar um áritun endurskoðanda og samsvarar 34. gr. gildandi laga.

Í 1. mgr. er kveðið á um að endurskoðandi skuli að lokinni endurskoðun árita ársreikning þegar endurskoðunarskylda leiðir af lögum eða samþykktum hins bókhaldsskylda.

Í 2. mgr. er vísað til laga nr. 94/2019, um endurskoðendur og endurskoðun, og annarra laga sem við eiga um framkvæmd endurskoðunar og form og efni áritunar. Ákvæðið er einfaldara en 34. gr. gildandi laga og er því ætlað að forðast tvítekningu eða ósamræmi við þær reglur sem gilda sérstaklega um störf endurskoðenda.

Í gildandi lögum er sérstaklega tekið fram að í áritun endurskoðanda skuli koma fram álit á því hvort skýrsla stjórnar geymi tilskildar upplýsingar og að endurskoðandi skuli taka það fram telji hann að ekki beri að samþykkja ársreikninginn. Þessi atriði eru ekki endurtekin í frumvarpinu heldur ráðast af lögum um ársreikninga, lögum um endurskoðendur og endurskoðun og þeim endurskoðunarstöðlum sem við eiga.

Um 36. gr.

Greinin fjallar um undirritun skoðunarmanna og félagskjörinna skoðunarmanna/trúnaðarmanna. Ákvæðið byggist á 2., 3. og 5. mgr. 35. gr. gildandi laga en hlutverk aðilanna tveggja eru afmörkuð með skýrari hætti.

Í 1. mgr. er kveðið á um að skoðunarmaður skuli að lokinni yfirferð undirrita og dagsetja ársreikninginn. Undirritunin telst hluti ársreikningsins, eins og samkvæmt gildandi lögum, og felur í sér yfirlýsingu skoðunarmanns um að hann hafi yfirfarið ársreikninginn í samræmi við lög og reglugerðir.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um að skoðunarmaður skuli gera grein fyrir því með undirritun sinni ef nauðsynlegar upplýsingar vantar í ársreikning, upplýsingar eru rangar eða villandi eða fyrir liggja atvik sem varðað geta stjórnendur ábyrgð. Reglan er efnislega sambærileg 3. mgr. 35. gr. gildandi laga. Jafnframt er áréttað að yfirferð og undirritun skoðunarmanns teljist hvorki endurskoðun né önnur vinna sem lög áskilja að endurskoðandi framkvæmi.

Í 3. mgr. er fjallað um undirritun félagskjörins skoðunarmanns/trúnaðarmanns. Með undirritun sinni lýsir hann því yfir að hann hafi kannað hvort farið hafi verið eftir ákvörðunum félagsfunda og stjórnar. Gildandi lög mæla fyrir um að félagskjörnir trúnaðarmenn geri grein fyrir niðurstöðu sinni en kveða ekki með jafn skýrum hætti á um undirritun og dagsetningu ársreiknings. Að því leyti felur ákvæðið í sér nýmæli.

Í 4. mgr. er áréttað að undirritun skoðunarmanns eða félagskjörins skoðunarmanns/trúnaðarmanns feli ekki í sér ábyrgð á samningu ársreikningsins og leysi stjórnendur eða aðra ábyrgðarmenn ekki undan ábyrgð sinni. Reglan er ný og ætlað að skýra ábyrgðarskiptingu.

Í 5. mgr. er ráðherra falið að setja nánari reglur um undirritun skoðunarmanns, upplýsingar sem henni skulu fylgja og þær athuganir og skjalfestingu sem skulu liggja undirrituninni til grundvallar. Reglugerðarheimildin er ný og tengist þeim auknu kröfum sem frumvarpið gerir til starfa skoðunarmanna.

Um 37. gr.

Í 37. – 41. gr. er að finna tillögu að viðurlagaákvæðum vegna brota á lögunum en lagðar eru til nokkrar breytingar frá refsíákvæðum gildandi laga.

Í 37. gr. er lagt til að kveðið verði á um refsingar vegna saknæmrar háttsemi í tengslum við nánar tilgreind ákvæði laganna. Lagt er til að brot á nánar tilgreindum ákvæðum laganna varði sektum eða fangelsi eins og nánar er kveðið á um í 38. gr. en hér er um að ræða brot gegn 5. gr. um færslu bókhalds ef bókhaldsskyldur aðili færir ekki tilskilið bókhald fyrir sjálfan sig eða lögaðila þannig að hann uMppfylli ekki kröfur laganna í meginatriðum, 7. gr. um fyrirkomulag bókhalds, 8. gr. um tvíhliða bókhald ef bókhaldsskyldur aðili sem ekki er undanþeginn skyldu til að færa tvíhliðabókhald færir einhliða bókhald, 11. gr. um skipulag bókhalds, 12. gr. um færslu bókhalds (rangfærir bókhald eða bókhaldsgögn, býr til gögn sem ekki eiga sér stoð í viðskiptum við aðra aðila, vantelur tekjur kerfisbundið eða hagar bókhaldi með öðrum hætti þannig að gefi ranga mynd af viðskiptum og notkun fjármuna, enda varði brotið ekki við 158. gr. almennra hegningarlaga), 13. gr. um bókhaldsbækur, 14. gr. um

bókhaldsgögn, 15. gr. um áreiðanleika og rekjanleika skjala (bókhaldsgagna), 19. gr. um aðgengi og varðveislu bókhaldsgagna (varðveitir ekki fylgiskjöl eða önnur bókhaldsgögn eða gerir það á svo ófullnægjandi hátt að ógerningur er að rekja bókhaldsfærslur til viðskipta og byggja bókhaldsbækur og ársreikning á þeim) (eyðileggur bókhald sitt eða lögaðila, í heild eða einstakar bókhaldsbækur, skýtur þeim undan eða torveldar aðgang að þeim með öðrum hætti. Sama á við um hvers konar bókhaldsgögn sem færslur í bókhaldi verða raktar til), 20. gr. um aðgang endurskoðenda, skoðunarmanna og félagskjörinna skoðunarmanna að bókhaldi og bókhaldsgögnum, 21. gr. um gerð ársreiknings, 22. gr. um reikningsskilareglur, 23. gr. um framsetningu ársreiknings, 24. gr. um efnahagsreikning, 25. gr. um rekstrarreikning, 27. gr. um mat eigna og skulda, 28. gr. um virðisrýrnun eigna, 29. gr. um skýringar með ársreikningi, 30. gr. um undirritun stjórnenda á ársreikning, 31. gr. um störf og hæfisskilyrði endurskoðenda, endurskoðunarfyrirtækja og skoðunarmanna, 35. gr. um áritun endurskoðanda og 36. gr. um undirritun skoðunarmanns og félagskjörins skoðunarmanns.

Um 38. gr.

Í 38. gr. er lagt til að kveðið verði á um að sá sem brýtur gegn ákvæðum laganna á grundvelli þeirra hvort sem er af ásetningu eða stórfelldu gáleysi skuli sæta sektum eða fangelsi allt að sex árum ef sakir eru miklar enda liggi ekki þyngri refsing við brotinu samkvæmt öðrum lögum. Sambærilega reglu er að finna í 36. – 38. gr. gildandi laga um bókhald. Einnig er lagt til að áfram verði kveðið á um að alvarlegri brot gegn ákvæðum laganna varði refsingu samkvæmt 2. mgr. 262. gr. almennra hegningarlaga, eða ef málsbætur eru miklar þá varði þau brot fésektum.

Lagt er til í 2. mgr. 38. gr. að kveðið verði á um að heimilt sé að gera upptækan með dómi beinan eða óbeinan hagnað sem hlotist hefur af broti gegn ákvæðum laganna er varða sektum. Um nýmæli er að ræða á þessu sviði en sambærilegt ákvæði er ekki að finna í núgildandi lögum. Sambærilegt ákvæði er að finna í lögum um ársreikninga og lögum um endurskoðendur og endurskoðun.

Um 39. gr.

Í 39. gr. er lagt til að kveðið verði á um að tilraun til brots eða hlutdeild í brotum samkvæmt lögnum verði refsiverð samkvæmt ákvæðum almennra hegningarlaga.

Um 40. gr.

Í ákvæðinu er lagt að heimilt sé að leggja fésekt á lögaðila sem brýtur gegn ákvæðum laganna óháð því hvort brotið megi rekja til saknæms verknaðar fyrirsvarsmanns eða starfsmanns lögaðilans. Hafi fyrirsvarsmaður hans eða starfsmaður gerst sekur um brot á lögnum má auk þeirrar refsingar, sem hann sætir gera lögaðilanum sekt og sviptingu starfsréttinda, enda sé brotið drýgt til hagsbóta fyrir lögaðilann eða hann hafi notið hagnaðar af brotinu.

Um 41. gr.

Í ákvæði 1. mgr. er lagt til að embætti héraðssaksóknara fari með rannsókn alvarlegra brota á lögum um bókhald en skattrannsóknarstjóri fari með rannsóknir vegna brota sem teljist ekki svo alvarleg að þau varði við 2. mgr. 262. gr. almennra hegningarlaga. Þá er lagt til að skattrannsóknarstjóri geti á hvaða stigi rannsóknar sem er vísað málum til héraðssaksóknara. Sambærilegt ákvæði er að finna í 41. gr. núgildandi laga um bókhald.

Í 2. mgr. er lagt til að skattrannsóknarstjóri geti úrskurðað um sektir vegna brota á lögnum nema þegar máli er vísað til rannsóknar og dómsmeðferðar héraðssaksóknara skv. 1. mgr. Lagt er til að skattrannsóknarstjóri geti vísað málum um héraðssaksóknara af sjálfsdáðum ef hann telur málið falla undir fyrirmæli ríkissaksóknara um rannsókn og saksókn vegna skattalagabrota. Einnig er lagt til að ákvarðanir skattrannsóknarstjóra um sektir sæti stjórnslukæru til yfirsattanefndar og að skattrannsóknarstjóri komi fram fyrir hönd stjórnvalda við meðferð slíkra kærumála. Þá er lagt til að kveðið verði á um það að úrskurðir yfirsattanefndar séu fullnaðarúrskurðir á stjórnslustigi. Sambærilegt ákvæði er að finna í nágildandi 2. mgr. 41. gr. laga um bókhald.

Í 3. mgr. er lagt til að sektir sem lagðar eru á einstaklinga geti numið frá 100 þúsund krónum til 15 milljóna króna, en að sektir sem lagðar eru á lögaðila verði hærri og geti numið frá 500 þúsund krónum til 40 milljóna króna. Þegar fjallað er um sektarfjárhæðirnar er rétt að hafa í huga að hámarkssektum samkvæmt ákvæðinu verður ekki beitt nema sem viðurlögum við allra alvarlegustu brotunum gegn lögnum. Um nýmæli er að ræða en í nágildandi lögum um bókhald er ekki að finna sambærilegt ákvæði.

Í 4. mgr. er lagt til að sektir vegna brota á lögnum renni í ríkissjóð og er ákvæði óbreytt frá nágildandi 3. mgr. 41. gr. laga um bókhald.

Þá er í 5. mgr. lagt til að kveðið verði á um það að sakir samkvæmt lögnum fyrnist á sex árum miðað við upphaf rannsóknar á vegum skattrannsóknarstjóra eða héraðssaksóknara, gegn manni sem sökunaut, enda verði ekki óeðlilegar tafir á rannsókn máls eða ákvörðun refsingar. Er ákvæðið í samræmi við ákvæði 4. mgr. 41. gr. gildandi laga um bókhald.

Um 42. gr.

Í greininni er kveðið á um gildistöku laganna. Samkvæmt 1. mgr. öðlast lögin gildi 1. janúar 2028.

Í 2. mgr. er mælt fyrir um sérstaka tilhögun gagnvart bókhaldsskyldum aðilum sem hafa annað reikningsár en almanaksárið. Lögin koma ekki til framkvæmda gagnvart þeim fyrr en við upphaf fyrsta reikningsárs sem hefst eftir gildistöku laganna. Markmið ákvæðisins er að tryggja að sama löggjöf gildi um bókhald hvers reikningsárs og koma í veg fyrir að skipt verði um lagareglur á miðju reikningsári. Lög nr. 145/1994 gilda því áfram um bókhald slíkra aðila þar til nýtt reikningsár hefst.

Í 3. mgr. er kveðið á um brottfall laga nr. 145/1994, um bókhald, með þeim fyrirvara sem leiðir af 2. mgr.

Um 43. gr.

Lagðar eru til breytingar á nokkrum lagabálkum sem leiða af ákvæðum frumvarpsins. Þar sem samkvæmt frumvarpinu verður ekki lengur almenn skylda til að kjósa skoðunarmann ársreikninga heldur einungis heimild. Tilvísanir til skoðunarmanna eru því felldar brott þar sem þær eiga ekki lengur við eða tekið fram að þær gildi aðeins ef skoðunarmaður hefur verið kjörinn eða samþykktir félaga kveða á um kosningu skoðunarmanns. Jafnframt eru felld brott ákvæði 3. og 4. mgr. 96. gr. laga um ársreikninga um skyldu félaga sem ekki eru endurskoðunarskyld til að kjósa endurskoðanda, endurskoðunarfyrtæki eða skoðunarmann ársreikninga.

Einnig er með breytingunum lagt til að hugtakið trúnaðarmaður úr hópi félagsmanna felld brott og í stað þess notað hugtakið félagskjörinn skoðunarmaður. Er breytingunum ætlað að samræma hugtakanotkun í þeim lögum sem um ræðir.